NEMZETI

MAGAZIN
25/11
2025/26-os évad
XIII/3. szám

DECEMBERI MŰSORRAL ÉS PROGRAM-AJÁNLÓVAL

PREMIEREK

Vörösmarty, Ionesco, Hobo és „Gogol”

PORTRÉ

Nagy Mari színházi világa

VÖRÖSMARTY 225

Kegyeleti rutinból valódi ünnep

NYITÓKÉP

Ünnepek

A színház ünnepe: a premier. Megszületik egy előadás. Valami új, ami eddig még nem létezett. Színész, rendező és a színház egész gépezete hetekig, hónapokig azon dolgozik, hogy ez az új Önök, a nézők elé kerüljön. Hogy hasson. Felkavarjon, szórakoztasson, katarzist okozzon. A Nemzeti Színház négy új premierrel lép Önök elé. Ünnepeljenek velünk!

A *Csongor és Tünde* a prózai változat után zenés műként születik újjá. Összeállításunkból megtudhatják, miért fontos a derű, miért működik rappelve Vörösmarty kétszáz éves szövege. *(6. oldaltól.)* Hogyan lehet a halálfélelem egy előadás főszereplője? Erről már Tompa Gábor rendező beszél *A király halódik* című Ionesco-drámа bemutatója kapcsán. *(16. oldaltól.)* Hobo a rendszerváltástól egészen máig kalauzolja nézőit új estjén, amelynek címe: *Túlélő trallalla. (27. oldaltól.)* Azt pedig, hogy miért és hogyan kerül a Gogol-komédia „revizorja" egy beregszászi benzinkútra, ifj. Vidnyánszky Attila rendezőtől tudhatják meg. *(31. oldaltól.)*

Ősbemutatóval ünnepelte Vörösmarty Mihály születésnapját a Nemzeti 1879-ben – erről és egy kiüresedő kultusz megújításáról szól színháztörténeti rovatunk írása. *(44. oldaltól.)* Fotókiállításunkkal pedig Törőcsik Mari 90. születésnapját ünnepeljük. *(Ajánló az 50. oldalon).*

Ha kíváncsiak, milyen az emészthető bölcselet és miként evezünk egy csónakban, olvassák el Szécsi Noémi és Harmath Artemisz írását a *Candide-ról (36. oldal).* Ha pedig meg akarják tudni, milyen a könnytelen színpadi sírás és a „halálos" szerep, olvassák el a Nagy Marival készült premierportrét. *(20. oldaltól.)*

Kedves Nézőink, várjuk Önöket előadásainkon, és addig is: jó olvasást.

Törőcsik Mari hat évtizedes pályafutásából negyvenet töltött a Nemzeti Színházban. A kép hátterében az 1965-ben felrobbantott Blaha Lujza téri Nemzeti szimbolikus homlokzata látható, amely a jelenlegi színház előtti tóban „merül el". Abban a „régi" Nemzetiben lépett először színpadra Törőcsik Mari, aki novemberben lenne kilencven éves… | fotó: Eöri Szabó Zsolt

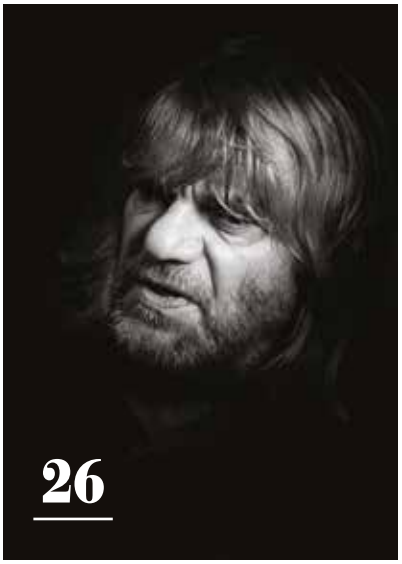

9

„Elrappelem Vörösmartyt”

A szövegíró – aki szintén én vagyok – rászól a zenészre, hogy nem döccenhet a dal, annak gurulnia kell, mese nincs. Azért van annak pikantériája, hogy a közel kétszáz éves Csongor és Tündét ültettem modern zenei világba.
(Szarka Tamás)

20

Premierportré

Amikor a színészi pálya nagyszerűségéről beszélek, azt is meg kell jegyeznem, hogy ez bizony nagyon sok munkával, tanulással jár. Fizikailag és szellemileg is igénybe veszi az embert minden előadás, ráadásul nagyon gyakran lelkileg is meggyötörhet egy-egy szerep.
(Nagy Mari)

30

~~Revizor~~ Ревізор

Van egy zárt közösség, amibe belecsöppen egy idegen. A figurákat, a szituációkat átvettük, de a második felvonásban teljesen eltávolodtunk Gogol eredetijétől. Itt már minden „saját gyűjtés”, a színészek is hozták a maguk történeteit, élményeit, ötleteit, és abból gyúrtuk össze az előadást.
(ifj. Vidnyánszky Attila)

44

Vörösmarty 225

Az 1800. december elsején született Vörösmarty Mihály ezer szállal kötődött a Nemzeti Színházhoz. Eleinte halála napját, később születésnapját ünnepelték évtizedekig díszelőadással. A kiüresedő alkalmak sorát 1879-ben Csongor és Tünde ősbemutatója törte meg.

NEMZETI magazin – a Nemzeti Színház ingyenes időszaki kiadványa • ISSN 3058-1206 • 2025. november • XIII. évfolyam 3. szám | **Főszerkesztő**: Kornya István • **A szerkesztő munkatársa**: Görömbölyi László • **Fotó**: Eöri Szabó Zsolt • **Korrektúra**: Lukácsy György | **Kiadó**: Nemzeti Színház Nonprofit Zrt. • **Felelős kiadó**: Vidnyánszky Attila vezérigazgató • **Médiaajánlat**: 30/508-4711 | **Nyomdai előkészítés**: Inform-Line Stúdió | **Nyomás**: HTS-ART Nyomda | Megjelenik 6000 példányban | **Lapzárta**: 2025. november 12.

Címlapon:
Battai Lili Lujza és Juhász Péter
a Csongor és Tünde főszereplői
| fotó: Eöri Szabó Zsolt

PREMIER • CSONGOR ÉS TÜNDE

6 A legszebb magyar mű a szerelemről – Vidnyánszky Attila

9 „Elrappelem Vörösmartyt" – Szarka Tamás

12 Juhász Péter: Közel áll hozzám

13 Battai Lili Lujza: Nincs akadály

PREMIER • A KIRÁLY HALÓDIK

14 Beszélni a végső dolgokról – Tompa Gábor

PREMIERPORTRÉ

20 Hihetetlen történet, fontos figyelmeztetés – Nagy Mari

PREMIER • TÚLÉLŐ TRALLALLA

26 Egy túlélő trallallái – Földes László Hobo

29 Hallgatni Hobót – Vidnyánszky Attila

PREMIER • ~~REVIZOR~~ PEBIЗOP

30 Gogol „saját gyűjtésből" – ifj. Vidnyánszky Attila

34 Premiergaléria • Candide, vagy a radikális optimizmus

NÉZŐPONTOK • CANDIDE

36 Szécsi Noémi: Emészthető bölcselet

36 Harmath Artemisz: Egy csónakban evezünk

ELŐADÁS-AJÁNLÓ

38 Csíksomlyói passió | Tündöklő Jeromos | Bánk bán | Liliom | Olasz szalmakalap

SZÍNHÁZTÖRTÉNET / ÉVFORDULÓ

44 Praznovszky Mihály: Ősbemutató a születésnapra – a 225 éve született Vörösmarty színházi kultusza

50 **FOTÓKIÁLLÍTÁS • TÖRŐCSIK 90**

51 **A NEMZETI HÍREI**

52 **PROGRAMAJÁNLÓ**

55 **VÁLTSON BÉRLETET!**

56 **DECEMBERI MŰSOR**

58 **FOLYÓIRAT – SZCENÁRIUM**

Jegyvásárlás

Jegypénztár a Nemzeti Színházban
1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.
telefon: +36 1 476-6868
e-mail:
jegypenztar@nemzetiszinhaz.hu

Nyitvatartás:
H–V: 10–18 óra, illetve az előadások kezdetéig.

www.nemzetiszinhaz.hu/jegyinformacio

Kulturális és Innovációs Minisztérium

A *Körhinta*, *A föltámadás szomorúsága* és az *Egri csillagok* című előadások támogatója a Nemzeti Kulturális Alap.

Nemzeti Kulturális Alap

PREMIER • Csongor és Tünde

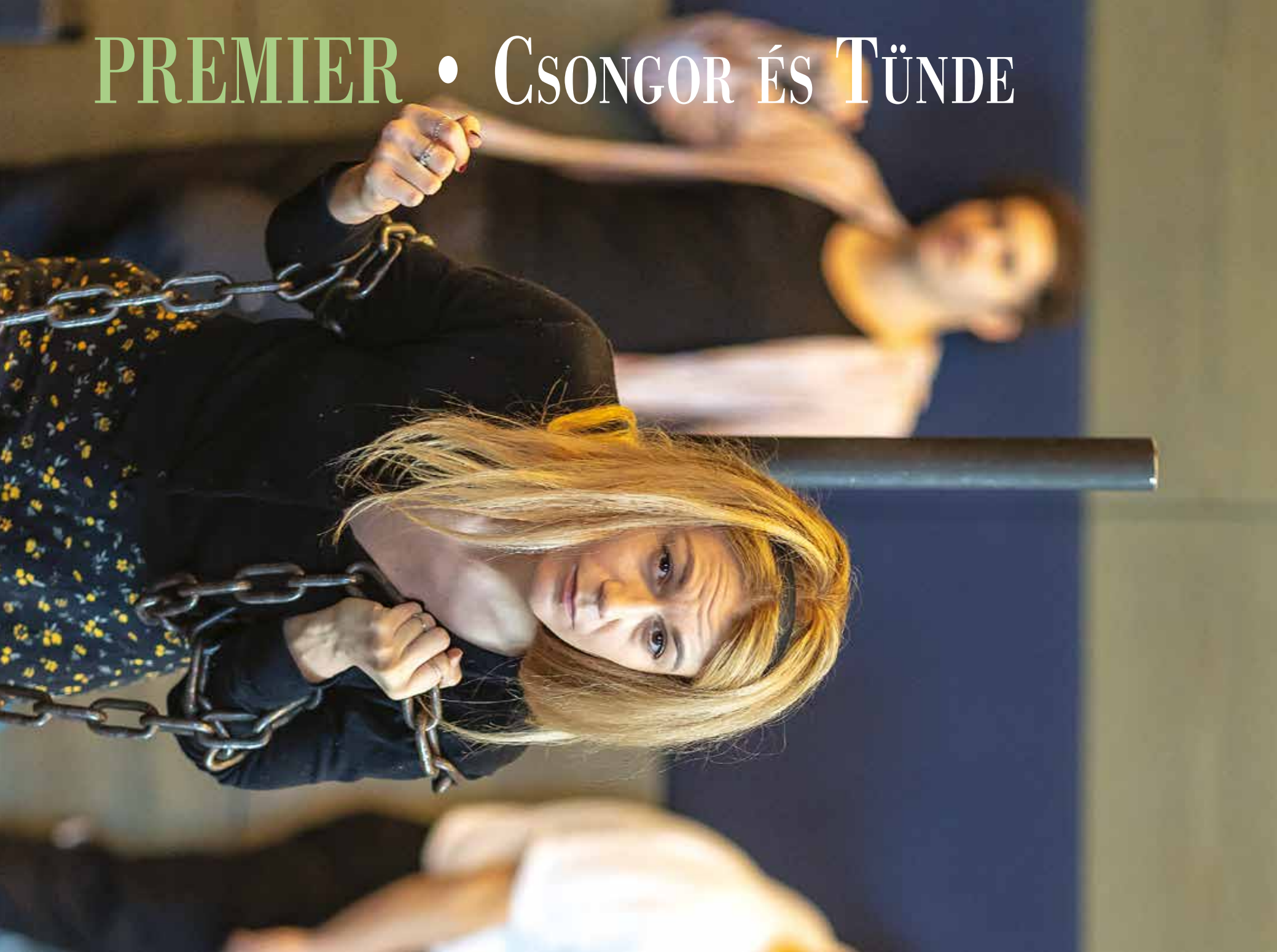

„Az a röpke idő, amit szerelemben élhetünk, felülír mindent. Azt szeretném, ha most ennek a végkicsengésnek a derűje lengené be az egész előadást. Mert a szerelem segít kiszakadni a gyűlölködő, gonosz Mirigyekkel, kísértésekkel teli valóságunkból, ahol mindenféle alakok próbálnak csapdát állítani nekünk, ahol minden illúzió és hazugság.

A legszebb magyar mű a szerelemről

Vidnyánszky Attila rendező

Szabad-e Vörösmarty sötét meséjét derűsebbre hangolni? Miként lehet a zene révén közelebb hozni egy veretes remekművet a fiatalokhoz? Hogyan dolgozik össze rendező és zeneszerző? Ezekről beszélgettünk a próbák alatt a Csongor és Tünde új, zenés előadásának színre állítójával, Vidnyánszky Attilával.

Miért döntött úgy, hogy zenés előadást készít a *Csongor és Tünde*ből? A prózai változat 2016 tavasza óta szerepel a Nemzeti Színház repertoárján.

– Ez az elképzelés már legalább öt éve felmerült bennem. Megkértem Szarka Tamást, gondolkozzon el azon, hogyan tudnánk olyan zenei világot teremteni a *Csongor és Tünde* mögé, amivel ezt a csodálatos szöveget közel tudnánk vinni a fiatalokhoz. Mert ez a mű róluk szól. Arról az ifjúkori gyötrelemről és gyönyörűségről, hogy talál-e párt magának az ember, hogy megadatik-e az igaz és tiszta szerelem. Ezért is osztottam frissen végzett fiatalokra a szerepeket – így alig van pár év a célközönség és a játszók között.

És Szarka Tamás vevő volt erre a gondolatkísérletre…

– Írt néhány dalt, az volt a kiindulási pont. Nagyon inspirálóak voltak ezek a zenék, és azon gondolkoztam, hogy ha ismét megrendezném, ha újrafogalmaznám Vörösmarty remekművét, milyen irányból, milyen módon tudnám leginkább a zeneiségét kiemelni. Ugyanis a *Csongor és Tünde* minden sora zenél. Tele van pátosszal, gyönyörű metaforákkal, hasonlatokkal, nagyon „jól áll” neki a zene. Már a prózai rendezésemnek is erős zenei háttere volt.

Milyen feladatot, instrukciót kapott a zeneszerző?

– Nem instruálásról van itt szó, hanem közös gondolkodásról. A zenei ötletek, a dallamok mindig előbbre lendítettek. Tamás rendkívüli költői vénával rendelkezik, meg tudja írni egy egész darab verseit, szövegeit – így volt ez a legutóbbi közös munkánkban, az *Esthajnal*ban is. De most azt kértem tőle, hogy Vörösmarty költői szövegére írja meg a dalokat. A végeredmény: a szöveg kilencven százaléka Vörösmartyé!

Pedig itt lett volna az alkalom, hogy könnyítsenek a kötelező olvasmányként nehézségeket támasztó régies szövegen.

– Azért ragaszkodtam az eredetihez, mert annak olyan patinája és zengése van, amit kár lenne elveszíteni. Azt szeretném, ha a dalokkal új életet tudnánk adni ennek az irodalmi remekműnek. Az a meggyőződésem és a tapasztalatom, hogy egyáltalán nincs szükség – se *Az ember tragédiájá*nál, se a *Bánk bán*nál, amelyeket már többször megrendeztem – „magyarításra" vagy modernizálásra. Nyelvi jellegzetességeik, stílusuk éppúgy a művek szerves része, mint a történetük. Éppen az a dolgunk, hogy megtaláljuk a régi remekművek mai megszólaltatásainak módjait. Egy-két „döccenő" után a nézők belemerülnek a régies nyelv világába, és azokon a kifejezéseken, amelyek esetleg ma már nem érthetők, átsiklanak, mert a szövegkörnyezetből, a színházi jelenet dramaturgiájából, egy-egy színészi gesztusból, hangsúlyból világos, érthető, hogy miről is van szó. Ahol nagyon-nagyon fontos volt, olykor egy-egy szót persze kicseréltünk, éppen az érthetőség miatt. Ahol pedig a dal műfaji követelménye kívánt változtatást, ott Tamás „kiigazította" az eredetit. És abban a néhány dalban pedig, amit a kérésemre ő írt meg, szerepelnek eredeti sorok is. A zenés műfaj kívánalmai szerint tömörítettük a szöveget, több részletet, cselekményszálat, epizódot összevontunk, bizonyos helyzeteket egyértelműsítettünk. Bár Vörösmarty műve egy mese, mégsem könnyű olvasmány – tele van súlyos gondolatokkal, mély filozófiai tartalommal. Azt remélem, hogy a zene segít abban, hogy egyetlen nagy lélegzetvétellel repüljünk a történettel.

Hogyan zajlott a színpadi víziót maga előtt látó rendező és a zeneszerző együttműködése?

– Három „szövegfajtáról" beszéltem Tamásnak, és arra kértem, hogy ezeknek a színpadi „módján" gondolkozzon úgy, hogy a klasszikus zenei világ és a mai zenék ritmusa, hangulata is megjelenjen. Lassan alakult ki, milyen stílusban fogunk dolgozni. Háromféle módon szólaltatjuk meg a szöveget a darabban. Az egyik a „tiszta" dal, amit elénekelnek a színészek. A második a ritmizált szövegmondás, amit én az operai recitativóhoz hasonlítok, de ennek a műfaját Tamás a rapben találta meg. A harmadik pedig a prózai szövegek pátosszal teli megszólaltatása lesz. A dalok alapjai, ritmusképletei szolgálnak „mankóként" a dalok közötti részek kétféle szövegmondásához.

Nem döbbent meg az ötlettől: Vörösmarty rappelve?

– Dehogyisnem! De egyből éreztem, hogy ez működik. És éppen az efféle meglepő ötletek miatt jó együtt dolgozni olyasvalakivel, akivel együtt tudsz lélegezni. A próbák során is számtalanszor megtörtént, hogy amikor úgy gondoltam, valahonnan hiányzik egy zene, egy dal, elmondtam Tamásnak, mire gondolok, és már másnap ott volt a telefonomon a hangfájl. Kértem, hogy írjon egy „álomzenét" is, ami körbeöleli az egész darabot, mert az előadásban folyamatos az átjárás a furcsa álomvilág és az ébrenlét, a mai valóságunk között. És ez kiegészül a valóságunk és a virtuális valóság közötti átjárhatóság témájával is, tehát összemosódnak a dolgok, ahogy az életünkben is. Sűrűsödnek és kitágulnak a pillanatok.

Mit jelent ez az átjárás, összemosódás? Hol játszódik ebben az előadásban Vörösmarty meséje?

– Amikor a prózai verzió rendezésére készültem, volt előttem egy kép. A két fiatalt kozmikus száguldásuk végén egy kollégiumi szobában vagy albérletben látjuk, egy új és közös élet kezdetén. A rendezés végül másként alakult, de most egy mai fiatalember szobájából indulunk. Ez a fiú valamiért – talán mert kötelező gimnáziumi olvasmányként kell elolvasnia a *Csongor és Tünde* című darabot, talán egyetemistaként kell foglalkoznia a szöveggel – beleálmodja saját magát és az őt körülvevő világot a darab történetébe. Éppen úgy, ahogy néha velünk is előfordul, hogy a megélt élményeink furcsa metamorfózisokon keresztül megjelennek az álmainkban. Nem szívesen beszélek erről, mert a magyarázat túl direktté teszi azt, ami a néző számára – reményeim szerint – a valóság és az álom közötti átjárás lebegő, tüllszerű érzeteként jelenik majd meg.

***Az ember tragédiája*, a *Bánk bán* kapcsán – amelyeket már többször megrendezett – azt fejtegette, hogy mindig újragondolja, újrafogalmazza magában ezeket a műveket. Ezek sorába került most a *Csongor és Tünde* is.**

– Vannak művek, amelyek nem hagynak nyugodni. Madách, Katona és Vörösmarty alkotásai ilyenek – időtálló, kortalan víziók. A *Tragédia* kimeríthetetlen inspirációs forrás, amely az emberiség legfontosabb kérdéseit veszi sorra, mindig át lehet gondolni a jelenünket, amikor színre visszük. A *Bánk bán* a legjobban megírt magyar darab, amelyen keresztül nemzetünk legfeszítőbb gondjairól, gyötrelmeiről tudunk beszélni, ezért mindig aktuális. A *Csongor és Tünde* pedig a legszebb magyar mű, amelyet a szerelemről írtak. Ha Isten is úgy akarja, a következő évadban újraszüljük a korábbi *Tragédia*-előadásunkat, és akkor a magyar drámairodalom három alapműve – ahogy néhány éve ez már megtörtént – újra együtt szerepel majd a Nemzeti Színház repertoárján.

A műfajváltáson túl miben lesz más az új *Csongor és Tünde*?

– Szeretném, ha derűsebb lenne ez az előadás. Hadd magyarázzam meg. A 2016-os prózai verzió – sok játékossága, bája mellett – igencsak sötét lett. Ilyen Csongor repülése az első részben – egy fiatal férfi keserű szembesülése a világgal, amiben le kell élnie ezt az életet. A második rész pedig annak a döntésnek a gyötrő, kínzó szülési fájdalma, hogy a hármas útnál merre induljon az ember. Tündének is meg kell harcolnia tündérvilágának gonoszaival, Csongor pedig kétségbeesetten kapaszkodik a földi valóságba, de azzal szembesül, hogy minden elillan és megfoghatatlan, repülnek az évek. Végül megadatik nekik a szerelem, a párra találás, az „összeforrni valakivel" ajándéka, és az az érzés, hogy ez maga a teljesség. Ez a felismerés nem egyetlen pillanat műve, hanem egy gyötrelmes út, amely tele van útvesztőkkel, ellenséges, néha gyűlölettel teli közeggel, kísértő, kecsegtető alternatívákkal, és ezek között kell meglátni tisztán a lényeget. Ha hű akarnék lenni a szerzőhöz, a prózai verziót is még komorabbra kellett volna hangolni. Mert Vörösmarty is csak a legvégén jut el odáig, hogy az a röpke idő, amit szerelemben élhetünk, felülír mindent. „Így fogunk mi kéjben élni, S a világgal nem cserélni" – mondja Tünde, a kéj alatt a boldogságot értve. Azt szeretném, ha most ennek a végkicsengésnek a derűje lengené be az egész előadást. Mert a szerelem segít kiszakadni a gyűlölködő, gonosz Mirigyekkel, kísértésekkel teli valóságunkból, ahol mindenféle alakok próbálnak csapdát állítani nekünk, ahol minden illúzió és hazugság. „Éjfél van, az éj rideg és szomorú, / Gyászosra hanyatlik az égi ború: / Jőj, kedves, örülni az éjbe velem, / Ébren maga van csak az egy szerelem" – így szólnak az utolsó sorok. Mert talán valóban csak a szerelem tudja megállítani azt a száguldó időt, ami az életünk. Ezért kell végig járnia ezt a gyötrelmes utat Csongornak, Tünde pedig a halhatatlanságról is lemond Csongor szereleméért.

Azt nyilatkozta valahol, hogy Vörösmarty darabjának a címe így volna találóbb: Tünde és Csongor.

– Mert Tündéé az igazán nagy tett!

Kornya István

„Elrappelem Vörösmartyt”

Szarka Tamás zeneszerző

Vörösmarty műve, a Csongor és Tünde nem megzenésítésre készült, az biztos! – mondja Szarka Tamás, akit viszont éppen erre bíztatott Vidnyánszky Attila rendező. Na, de akkor mit csináljunk? – tette fel magában a kérdést a zeneszerző, akivel a megoldásokról, műhelymunkáról, kis raptörténetről és arról is beszélgettünk, hogyan kell gurulnia a dalnak…

Hogyan született meg a zenés darab gondolata?

– Vidnyánszky Attila ötlete volt, hogy egy zenei feldolgozással népszerűsítsük a magyar irodalom klasszikusát, Vörösmarty Mihály drámai költeményét, a *Csongor és Tündé*t. Kétszáz éve írta meg a mester ezt a darabot, ám ma már nehezen befogadható ez a sűrű szöveg. Ezért gondolt Attila egy zenés változatra, ami érthetőbbé teszi, „megnyitja” ezt a csodálatos művet, és én szívesen vállaltam a feladatot.

Ezek szerint változtatnak a szövegen a könnyebb befogadás érdekében…

– Ez volt az egyik legnehezebb kérdés! Én már többször „hozzászóltam” zenében más darabokhoz, például Lorca *Vérnász* című művéhez, ott egész blokkokat írtam bele az eredeti műbe a saját verseimmel, és ilyen a Nemzetiben tavaly bemutatott *Esthajnal* is. Megemlítettem Attilának, hogy a *Csongor és Tünde* patinás szövegébe is bele kellene írni, de azt mondta, hogy ragaszkodna az eredetihez. A mű szabad versformában íródott, tehát nem kötött, hogy két, négy vagy öt sor után csattan, rímel, mint mondjuk egy Petőfi-vers. A *Csongor és Tünde* nem megzenésítésre készült, az biztos! Na, de akkor mit csináljunk? Gondolkoztam, és eszembe jutottak az erdélyi „táncszók”, amit csujogatásnak is hívnak, amikor a táncosok szöveget mondanak, ritmusra kiabálnak, ami rendkívül erős és hatásos elem. Főleg lányok művelték ezt a táncházban, „becsujogattak” mindenféle szöveget – néha elég pikánsakat. Amerikában is találkozunk ezzel, ott úgy hívják: rap. De ezt már nagyon régen kitalálták, Afrikában is régóta használják, többször hallottam már a népzenéjükben, de ami a legfontosabb: a mi táltosaink évezredek óta gyógyítanak dobbal kí-

Vörösmarty Mihály – Szarka Tamás

Csongor és Tünde

Csongor – JUHÁSZ PÉTER | Tünde – BATTAI LILI LUJZA | Mirigy – KATONA KINGA | Ilma – POLYÁK ANITA | Balga – SÉRA DÁNIEL | Kalmár / Kurrah – KRAUTER DÁVID | Fejedelem/ Berreh – JAKAB K. TAMÁS | Tudós / Duzzog – WINKLER TAMÁS | Ledér / Rókalány – BUBIK RÉKA e. h. | Az Éj Királynője – TABAJDI ANNA e. h.

Zene: Szarka Tamás // Díszlet: Fejes Szabolcs e. h. // Jelmez: Berzsenyi Krisztina // Ügyelő: Ködmen Krisztián, Csasztvan András // Súgó: Gróf Katalin // Rendezőasszisztens: Kernács Péter

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

PREMIER: november 28.

További előadások:
november 29. – 19 óra | november 30. – 15 óra | december 1., 2. – 11 és 15 óra | december 8., 9 – 11 óra
Nagyszínpad

sért ritmusos, rímelő varázsszövegekkel. Tehát a „rap" a miénk, magyaroké is... Így aztán úgy gondoltam, „lerappelem" Vörösmartyt. Nem mindet, csak a java részét. És bizony a régi szöveggel, a patinás megfogalmazással ez ebben a zenei világban is működik! Még a duettek is gyönyörűen hangzanak. Ez számomra is újdonság, de fürdőzöm benne, nagyon megtetszett, élvezem. A vers, de a próza is erősebb, hatásosabb zenei előadásban. Az esetben, ha valaki hozzányúl Vörösmarty szövegeihez, elengedhetetlen a tisztelet. Viszont nyilvánvaló, hogy helyenként alakítanom kellett valamennyit a régi szövegen. Olykor egy-egy ragot vagy szót rövidítettem vagy azért, hogy „beleférjen", vagy hogy rímeljenek a sorok, mert ha nem, akkor törik, szakad. És azt nem lehet! Ilyenkor a szövegíró – aki szintén én vagyok – rászól a zenészre, hogy nem döccenhet a dal, annak gurulnia kell, mese nincs. Azért van annak pikantériája, hogy közel kétszáz éves szövegeket ültettem modern zenei világba – és hangsúlyozom, a különbség, a korrekció minimális.

A rendezővel közösen döntötték el, hogy hol, melyik monológ előtt vagy jelenet után szólaljanak meg a dalok?

– Attila is megjelölt helyeket, hogy hová szeretne muzsikát, és én is kiválasztottam jeleneteket. A dalok között van néhány, amelynek a szövegét is én írtam, mert az eredeti műben csak szituáció található. Attila nemcsak dalokat szokott kérni, hanem nagy, szcenikus zenéket is. Olyankor teljesen szabadon engedem a fantáziámat, s aztán nemcsak a hegedűmmel, hanem a hangommal is benne vagyok egy-egy muzsikában.

Hogyan dolgoztak együtt, mit beszéltek meg előre?

– Attila mindig elmondja, hogy mit szeretne, néha nem egész mondatokkal, csak pár szót szól egy-egy jelenetről. A kezdetektől folyamatosan kommunikáltunk, amikor valamivel elkészültem, összenéztük. Elmondta, hogy mit gondol: ez itt jó, ott lehetne más, mi lenne, ha ezt kicserélnénk erre vagy arra. Így haladtunk előre. Az olvasópróba után éjjel is adtam még egy muzsikát, egy elég nagy ívű instrumentális zenét, és reggel Attila már vissza is írt, hogy tetszik neki, nagyon erős lett. Ismerjük egymást, tudjuk, hogy a közös munka csak a bemutatón ér véget, mert addig mindig minden változik. Nyilván, ha nem egyeznénk, ha nem lenne egyforma gusztusunk, ami a színházat illeti, akkor nem dolgoznánk együtt évtizedek óta. És újabb terveink is vannak.

Egészen különleges világot tud teremteni a zenéjével és a verseivel. Melyik jelenetekben hallhatjuk a megzenésített verseit?

– Az egyik az Éjkirálynő áriája, amely régi klasszikus hangszerelésben szólal meg, mert az passzol hozzá. Tulajdonképpen ez egy duett, az Éj – ahogy Vörösmarty hívja – és Tünde énekelnek együtt. A jelenet az univerzumról, a teremtésről szól. A másik vers Mirigyhez kötődik, aki irigy – nyilván a név sem véletlen. Attila úgy érezte, hogy valaha Mirigy is a „tisztaságból" indult, neki is megadatott a szerelem lehetősége. Benne bujdosik a szövegben, hogy az ősgonosznak is volt rá esélye, de mivel nem jött össze, csalódott, gyűlöl mindenkit. A vágyát, hogy minden pusztuljon el, már én foglaltam versbe és zenébe. Inspirációt ad számomra ez az új zenei nyelvezet, főleg azért, mert az előadással elsősorban a fiatalokat, a középiskolásokat szeretnénk megszólítani. Kihívás és egyben csodálatos küldetés nekik színházat csinálni, beoltani őket a színház szeretetével.

Főleg fiatal színészek, egyetemisták játszanak a darabban. Végig velük marad a próbák során, figyel rájuk, segíti őket?

– Heteket dolgoztunk együtt. Nem professzionális énekesek, de a dalokhoz nem kell különleges énektudás, inkább ritmusra mondanak szövegeket a színészek, amihez a ritmusérzék elég. Van, aki úgy gondolja, hogy ez egyszerű, de ez nem így van. A bemutatóig készenlétben állok, mert bármikor lehet még bármilyen kérés. Bejárok a próbákra, mert imádom nézni, ahogy röpködnek az ötletek, nemcsak a rendezőtől, mindenkitől.

Mit szóltak a színészek a dalokhoz?

– A rosszat nekem nem mesélték el! Azt mondják, hogy imádják, szeretik, és folyamatosan éneklik, mert élvezik a muzsikát. Ha meghallják, azonnal elkezdenek mozogni, táncolni – ami jót jelent.

Ozsda Erika

| az összeállítás fotóit készítette: Eöri Szabó Zsolt

JUHÁSZ PÉTER

Közel áll hozzám

Amikor először találkoztam a Vörösmarty-művel, a *Csongor és Tündé*vel középiskolában, nem igazán értettem. Akkoriban ez a fajta klasszikus magyar nyelv nem tudott lekötni – inkább zavart, mintsem izgatott. Tudtam, hogy fontos dologról szól, a szerelemről, ami nagyon is foglalkoztatott – színpadon is, és persze a magánéletben is.

Most, „felnőtt fejjel már egészen másképp állok hozzá. Egyrészt, mert azóta több hasonló szöveggel találkoztam, másrészt pedig most Csongor karakterével kell foglalkoznom: ki ő, mi a célja, mit keres. Ez lesz az első alkalom, hogy főszerepet játszom, és nagyon izgatott vagyok miatta – főleg azért, mert a Csongor egy olyan szerep, ami közel áll hozzám.

Nemcsak a szerep nagysága miatt különleges ez, hanem azért is, mert ez lesz az első alkalom, hogy a színpadon énekelnem kell. Előfordult már, hogy egy-két sor erejéig az énekhangomra is szükség volt, de ilyen volumenű feladatot még sosem kellett megoldanom. Ráadásul nemcsak klasszikus értelemben vett dalokat kell majd előadni, hanem lesznek olyan részek is, amiket rappelni kell – ebben pedig teljesen járatlan vagyok. Mindez egyszerre kihívás és izgalmas lehetőség.

Fontos volt, hogy a dalokat már a próbák előtt megismerjük, ezért nyáron megkaptuk őket, és el is kezdtük gyakorolni. Hatalmas megtiszteltetés számomra, hogy Szarka Tamás által írt dalokat tanulhatok és énekelhetek. Emlékszem, amikor először hallottam az *Esthajnal* dalait, teljesen le voltam nyűgözve, és a mai napig gyakran dúdolom őket otthon. A *Csongor és Tünde* dalai persze egészen más hangulatúak lesznek – keveredik majd bennük az elektronikus és az akusztikus zene.

A csapatról is érdemes beszélni, hiszen nem idegenekkel dolgozom együtt. Battai Lili Lujzával egy osztályba jártunk a Kaposvári Egyetemen, és nemcsak jó barátok vagyunk, hanem jó kollégák is. Harmadévesek voltunk, amikor Magyarországon rendezték a Színházi Olimpiát, és annak keretében Vidnyánszky tanár úr több ország színészhallgatóinak közreműködésével megrendezte *Az ember tragédiáját*. Ott Lujzával Ádámot és Évát játszottuk – pont azt a színt, ami a szerelemről szól. Úgyhogy mondhatjuk, a szerelem „eljátszása” már nem új terep számunkra.

Battai Lili Lujza

Nincs akadály

Debreceni gimnazistaként találkoztam először Vörösmarty Mihály *Csongor és Tünde* című drámájával. Mindig is úgy gondoltam, ismerem a történetet, hiszen az egész alapja és motívumai ott élnek a magyar népmesékben, a gyerekkorunkból ismert történetekben. Amikor azonban el kellett olvasnunk – mert kötelező volt – hősiesen végig is rágtam, de őszintén szólva nem szerettem. Nem értettem, mi ez a Gonosz, ami Csongor és Tünde szerelmének útjába áll. A kamasz Lujza életében mi lehetne akadálya a szerelemnek? Semmi. Akkor még azt hittem, a boldogság magától értetődő dolog.

A darabhoz igazán akkor kerültem közel, amikor Debrecenben, az akkori Vidnyánszky Attila-osztály hozta el vizsgaelőadásként Vörösmarty művét. Még most is élénken emlékszem Katona Kinga jelmezére, aki Ilmát játszotta – és aki most, a készülő előadásban Mirigy szerepében lesz zseniális. Érdekes visszagondolni rá, hogy akkor, gimnazistaként még eszembe sem jutott, hogy valaha színész szeretnék lenni, most pedig több kollégám is az akkori előadás szereplői közé tartozik.

Pár évvel később a Nemzeti Színházban iskolai program keretében néztük meg azt a Vidnyánszky Attila által 2016-ban rendezett *Csongor és Tündé*t, amelyben most, évekkel később Ács Esztertől átvett szerepként én játszhatom Tündét. Az újabb, most készülő, zenés előadásban is Tünde leszek. Úgy érzem, valamit nagyon akar tőlem ez az anyag. A szakdolgozatom egy része is megkívánta, hogy sokat foglalkozzak a reformkorral, Vörösmarty korával és magával a művel is. Az olvasópróba után a Vidnyánszky tanár úr félig tréfásan megjegyezte, hogy monodrámát kéne belőle csinálnom. Nagyjából az egész mű már a vérkeringésemben van, ki tudja, talán egyszer tényleg megvalósul. Most a Szarka Tamás által megzenésített változatot kezdjük próbálni.

Nemsokára játszani fogjuk az előző Csongor és Tündét, miközben már az újat is próbáljuk. A kollégák persze kedvesen piszkálnak, hogy nehogy dalra fakadjak az előadás közben, hiszen a frissen készülő előadás zenés verzió.

Az előadás fiataloknak készül. A felnőtté válás küszöbén, a pályaválasztás határán minden fiatal ugyanarra vágyik: a boldogságra. És talán minden lány – ahogy én is annak idején – hiszi, hogy nincs olyan akadály, amit ne tudna lerombolni a szerelemért.

PREMIER • A KIRÁLY HALÓDIK

Tompa Gábor, Szűcs Ervin

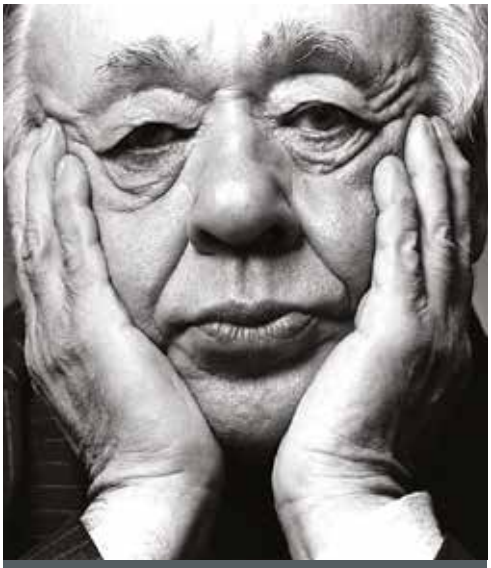

„Tudom, hogy én én voltam, de mi is volt még, mi volt még?

Az élet végéről visszatekintve

Ionesco és A király halódik

„Őfelsége I. Bérenger! Éljen a király!" – jelenti a testőr a darab elején, és bíborpalástban, fején koronával, kezében jogarral áthalad a színen az uralkodó. Majd a többi szereplő is megérkezik: az orvos, aki egyszersmind sebész, hóhér, bakteriológus és asztrológus, valamint az ápolónőként is alkalmazott szolgáló, és a király két felesége. Hideg van. A nap sem süt, pedig a király megparancsolta neki, mégsem engedelmeskedik. A birodalom pusztul. Rövidesen azt jelenti a testőr: a király halódik.

Már az előadás elején tudjuk, a végére meg fog halni I. Bérenger. Ebben az esetben nemcsak téma, de dramaturgiai tényező is a halál. De ki ez a király? Ő az egyetlen személy, aki ismerős lehet a nézőnek. Az örök kisember, vagy csak egy ember, akit tekinthetünk a szerző alteregójának is, aki magáról szólva mindenkiről beszél. Szerepelt már az abszurd dráma nagy alakjának tekintett Ionesco *Az orrszarvú, A bér nélküli gyilkos* című darabjaiban is.

Ionescót gyermekkora óta gyötörte a halálfélelem. Testi és lelki betegségei miatt erősen foglalkoztatta az elmúlás, a halál gondolata, leginkább persze a saját halála. Így született meg 1962-ben *A király halódik* című abszurdja.

Bérenger az utolsó pillanatig ragaszkodna az élethez, pedig pontosan tudja, az élet része a halál. Kihagyhatatlan, megúszhatatlan. A drámában folyamatosan romlik az állapota, és ezzel együtt fogyatkozik a felségterülete, miközben látomásai időben és térben is növekednek. Az élet végéről visszatekintve szépnek látszik, kedvesnek tűnik minden, ami volt, még a kudarcok, a fájdalmas gyötrelmek is. Filozofikus összefüggésekre utalhatnak azok a felvetések, amelyek az idő természetére, mérhetetlenségére, viszonylagosságára, megfordíthatatlanságára vonatkoznak. A két feleség jelenléte is elgondolkodtató, hiszen az első már rég halott, de csak így képviselnek egyszerre és egy helyen két nagyon különböző típust: Marie a bolondul szerelmes nő, Marguerite a hűvös értelem, a racionalitás képviselője.

A magyar színpadokon ritkán játszott mű első hazai bemutatója 1965-ben a Szegedi Egyetemi Színpadon volt: Paál István rendezését a harmadik alkalom után Aczél György, az akkori rendszer nagyhatalmú kultúrpolitikusa letiltotta. '70-ben Szatmárnémetiben játszották (rendező Taub János), 1989-ben pedig a budapesti Katona József Színházban Ascher Tamás vitte színre.

Eugène Ionesco

Szlatina (Románia) 1909 – Párizs, 1994

Román származású francia író, drámaíró, az abszurd dráma atyja. Román apa és francia anya gyermekeként két nyelv és két ország vonzásában töltötte gyermekkorát. Először 1913-ban költözött a családjával Párizsba, majd miután szülei elváltak, apját követve tért vissza Romániába. 1931-ben jelent meg első verseskötete, 1934-ben első esszégyűjteménye. Egy ösztöndíjnak köszönhetően 1938-ban Párizsba utazott, hogy megírja *A halál a modern költészetben* című disszertációját. Ez ugyan soha nem készült el, de kapcsolatba került a francia irodalmi élet jeles képviselőivel, és 1942-ben végleg Franciaországban telepedett le. Egy ideig korrektorként dolgozott. Jobban fizető munkát keresett volna, ezért elhatározta, megtanul angolul. A nyelvkönyv semmitmondó közhelyei adták az ötletet *A kopasz énekesnő* című dráma megírásához. A bohózatot 1950-ben mutatták be először egy párizsi színházban – teljesen visszhangtalanul. De ez nem szegte kedvét, és sorra születtek a hasonlóan polgárpukkasztó színpadi művei, így *A lecke, A székek, Az új lakó, Az orrszarvú, A légbenjáró, Öldöklősdi, Macbett, A király halódik*... Prózai műveket is írt, *A magányos* című regénye magyarul is megjelent. 1970-ben nemcsak a Francia Akadémia tagja lett, hanem a Becsületrend lovagja címet is megkapta.

Beszélni a végső dolgokról

Tompa Gábor rendező

A király halódik című abszurd dráma világunk pontos látleletét adja. Szeretnénk, ha előadásunk a darab bibliai, szakrális rétegeit is felfejtené – mondja a darabot rendező Tompa Gábor. A Kolozsvári Állami Magyar Színház főrendezője, igazgatója több mint négy évtizedes pályafutása óta számtalanszor rendezett Ionescót, de most először állítja színre Bérenger király utolsó napját…

Rendezői pályája elejétől folyamatosan színre viszi Ionesco műveit. 1981-ben szerezte meg a diplomáját, volt azóta olyan időszak, amikor elhidegült tőle?

– Már a bukaresti színiakadémián vonzani kezdett a 20. század két meghatározó drámaírója: Eugène Ionesco és Samuel Beckett, és sosem távolodtam el tőlük. Utóbbi egyik darabja, az *Ó azok a szép napok* volt az egyik vizsgaelőadásom, és akkor találkoztam először *A kopasz énekesnő*vel is. Rögtön megragadott, mert Ionesco drámája fejezte ki a legjobban azt a szakadékot, ami az emberi kommunikációban már akkor beállt – elsősorban a technológia hihetetlen iramú fejlődése miatt. A digitális eszközök térnyerésével ez azóta csak tovább burjánzott. Az új típusú kommunikáció és a banki rendszer együttesen egészen újfajta függőséget hozott az emberiség számára. Ha ma visszatekintek az 1989-es változásra, eszembe jut Székely János drámaíró azon mondata, hogy tulajdonképpen csak kétféle politikai rendszer létezik: a kemény és a puha diktatúra. Ez utóbbi honosodott meg nálunk, Közép-Kelet-Európában, és sokkal alattomosabb, veszélyesebb, mert a viszonylagos jólét látszata mögött alakítja ki a függőséget. Ha most visszagondolok 1989-re és arra, ami azután következett, akkor nem a szuverén polgári társadalomra való áttérést látom, hanem Közép-Kelet-Európa gyarmatosítását. Akkor is, és most is azt keresem, hogyan lehet az ember ezen körülmények között szabad, vagy legalábbis hogyan tudja méltósággal, függetlenséggel leélni az életet. S mivel valószínűleg Ionesco és Beckett, valamint az általam nemrég felfedezett Jon Fosse az utolsó olyan színpadi szerzők, akik a megváltásról beszélnek, újra meg újra elővesszem őket, mert engem is leginkább a megváltás kérdése foglalkoztat.

„A király halódik a halál közelségétől való félelemről szól. Ionesco a halál témáját groteszk, gyakran nevetséges és tragikomikus fényben láttatja.

***A király halódik* című Ionesco-drámát mégis először rendezi meg.**

– *A kopasz énekesnő*t kétszer, a *Rinocéroszok*at háromszor vittem színre, de ezt a szöveget most rendezem meg először. *A király halódik* a halál közelségétől való félelemről szól. Ionesco a halál témáját groteszk, gyakran nevetséges és tragikomikus fényben láttatja. Ezért is vonzódott a grand guignolhoz, ehhez a 18. századi bábszínházi, vásári formához, amely groteszk figuráival gyakran ijesztgette, sőt megbotránkoztatta a közönséget. Ugyanakkor fügét mutatott a halálnak, és szabadjára engedte a képzeletet. Akárcsak Beckett, ő is a katasztrófa közeledtét írja meg. Az emberiség elpusztíthatóságának tényét, miközben folyamatosan a megváltást vagy az üdvözülés reményét csillantja fel. Ionesco az egyik utolsó interjújában úgy fogalmaz: A legtöbb, amit tehetünk az emberiségért, az, hogy imádkozunk érte. Ez számomra fontos fogódzó ennek a darabnak az esetében. Tavaly 29 év együttlét után elvesztettem a feleségemet *(Tordai Tekla színművésznő, a kolozsvári magyar színház társulatának tagja 2024. januárban hunyt el – a szerk.),* ami borzasztóan nehezen feldolgozható. Már az *Én vagyok a szél* című előadás is tulajdonképpen erről a veszteségről szól, ahogyan *A király halódik* témája is az elmúlás, az öregedés, a szembenézés a halállal. Ugyanakkor a szeretteink elengedése, átsegítése a másik világba, és a végső dolgok megbékéléssel történő elfogadása is megjelenik benne. Ionesco négyéves korától félt a haláltól. Én különösebben sohasem féltem, talán ezért is vállaltam a nyílt szembeszállást a hatalommal az 1980-as években. Nagy hatással volt rám II. János Pál pápa 1978-as székfoglaló homíliája, amiben Jézus szavait idézi: Ne féljetek! Ez számomra annyira fontos útjelzővé vált, hogy elkísért az életem során. A 2021-ben Vecsei H. Miklós címszereplésével bemutatott *Hamlet* című kolozsvári előadás is ezzel a mondattal zárul, méghozzá egy gyermek hangján.

Ionesco drámáinak cselekménye vázlatos. Ha nem a történet, mi tartja fogva nézőit?

– Az ő szövegei nem történeteket mondanak el, hanem olyanok, mint egy zenei partitúra. Ez a forma minden alkotó résztvevőtől alázatot követel. A színésznek teljesen ki kell üresítenie a személyiségét, hogy mint egy hangszer megszólaltassa

A király: Bérenger

„Meghalok, persze, hogy meghalok. Negyven év múlva, ötven év múlva, háromszáz év múlva. Később. Ha majd akarok, ha majd lesz rá időm, ha majd úgy határozok" – mondja Bérenger király a darab elején, amikor még azt hiszi, ura mindennek: birodalmának, testének, az időnek. Ő az, aki eddig „minden nap meghosszabbította a napfelkeltét", akinek parancsára a világ működött. Ez a hatalomérzet azonban fokozatosan omlik össze, ahogy ráébred, hogy teste gyenge, világa szétesik, és semmit sem tud megállítani. Eleinte tagad, alkudozik, nevet a halálon, orvosi megoldásokat keres, de ahogy a környezete (különösen Margit királyné) könyörtelenül szembesíti vele a tényt, hogy „a király haldoklik", Bérenger eljut a félelemtől az elfogadásig.

Két királyné: Margit és Marie

Ionesco darabjaiban fontos szerephez jutnak a nők, hiszen – amint azt interjúiból, emlékezéseiből tudjuk – számára a legfontosabb menedéket a családja – a felesége és a lánya – jelentette. Nemrég rendeztem a Kolozsvári Lucian Blaga Nemzeti Színházban Ionesco A légbenjáró című darabját, amelyben a szintén Bérenger nevű főszereplőt ugyancsak a felesége és a lánya társaságában ismerjük meg – mondja Tompa Gábor rendező. – A király halódik című darab két női főszereplőjét úgyis lehet értelmezni, mint ugyanannak a személynek a két arca. Margit királyné sokszor földhöz ragadt, pragmatikus és ironikus, a halált szinte ridegen, tényként kezeli, míg Marie érzelmesebb, költőibb, légiesebb szereplő, aki mindenáron el akarja terelni a figyelmet a halál gondolatáról. Ahogyan Szűz Mária – akire Marie alakja rímel – nehezen engedi el Jézust, úgy Marie is inkább magához kötné érzelmeivel. Margit sokszor a kegyetlenségig őszinte, mégis ő segíti át végül Bérenger-t a halálon. Életünk során felhalmozunk egy csomó tárgyat, címet, rangot, vagyont, amelyektől aztán az életünk végén megszabadulunk. Az elengedés szertartását Margit végzi el. Bérenger már vak, de hallja a Hangot, ami felé mindannyian elindulunk majd életünk végén. Remélhetőleg az örök életbe... Bérenger szinte „látja a Hangot". Van egy gyönyörű lehetőség a darabban: Margit hangja mintha átmenne az Úr hangjába.

a szerző által komponált hangokat. Nincs lélektani ábrázolás Ionescónál, szövegei nem lineáris felépítésűek, nincs narratív réteg. Ebben az értelemben Ionesco nagyon is visszatér a színház gyökereihez, hiszen nem a cselekmény számított az antik görög színházban sem: a nézők jól ismerték a mítoszt, viszont időről időre – ahogyan a templomba – elmentek a színházba, hogy közös katarzisban legyen részük. A három említett szerző – Ionesco, Beckett és Fosse – különösebb cselekményesség nélkül is képes a századfordulónk látleletét adni: az önzés, az elembertelenedés folyamatát, amely az emberi beszéd és gondolkodás leépülését, kiüresedését, a cselekedeteink gépiesedését is bemutatja. *A kopasz énekesnő* témáját úgy foglalhatnánk össze, hogy nincs mit mondanunk egymásnak, de erről egyfolytában fecsegünk. A technológiai-fogyasztói függőségben megszűnnek az identitások, a hit helyébe leginkább a kamat és a hitel lép. Ahogyan például *A kopasz énekesnő*ben minden szereplőt Bobby Watsonnak hívnak, az már az utolsó, a nemi identitás megszűnését is jelzi, s előrevetíti a mostani genderőrületet. Ionesco szövegei profetikusnak bizonyultak: a kiüresedett emberi szellemet mindjárt átveszi a mesterséges intelligencia.

Hogyan lehet ezt színpadon megjeleníteni?

– A színpadon egyszerre kell megfelelni ennek a zenei partitúrának és a játékosságnak. Beckett vonzódott az 1920-as évek némafilmjeihez, Ionesco pedig a grand guignolokhoz. Előbbi hihetetlen pontosságot igényelt: Buster Keaton vagy Charlie Chaplin például látszólag könnyedén, ugyanakkor óraműpontossággal számították ki minden mozdulatukat. A grand guignolban pedig gyakran találkozunk a halál kigúnyolásával. Amikor Luxemburgban rendeztem a *Székek* című előadást, a szerző lánya, Marie-France Ionesco, akivel közeli barátok vagyunk, figyelmeztetett: vigyázz, ne legyen hosszabb, mint egy óra! Ez nem teljesen sikerült, de Ionesco leghosszabb darabjai sem haladják meg a két órát. A zenei ritmus megköveteli a pontosságot és a fegyelmet. *A király halódik* című darabban is ott a bibliai, szakrális réteg, és szeretnénk, ha az előadásunk ezeket a rétegeket is felfejtené. Van benne betegápolás, felkészülés a halálra, halottmosdatás, koporsóba helyezés, elsiratás, virrasztás, ima – de mindez sokszor játékos, groteszk, tragikomikus formában.

Csupa fajsúlyos téma, miközben manapság a színházak szeretik zenével, egyebekkel „felkönnyíteni" az előadásaikat. Van még helye mindennek a kortárs színházban?

– Ha a *Hamlet*et komolyan vesszük, a színház feladata az, hogy tükröt tartson. Ebben a látványban egyszerre vannak nevetséges, tragikus és groteszk elemek, de nem azért, hogy elvonjuk a néző figyelmét a lényegbe vágó dolgokról, hanem azért, hogy segítsünk a nézőnek és magunknak szembenézni önmagunkkal. Ez egy tükörkép, amelynek felülete az átváltozni képes színész. A színháznak ez az átváltozás a lényege. Az olcsó szórakoztatásra vannak más intézmények. A szórakozás egyfajta menekülés a valóság elől. A színház szembesítsen úgy, hogy a katarzis révén felszabadítóvá tegye a valóság befogadását!

LUKÁCSY GYÖRGY | fotó: Eöri Szabó Zsolt

Eugène Ionesco

A király halódik

Fordította: Gera György

I. Bérenger király – SZŰCS ERVIN m. v. | Margit királyné, a király első hitvese – SZŰCS NELLI | Mária királyné, a király második hitvese – NAGY MARI | Az orvos, kirurgus, hóhér, bakteriológus és csillagjós – RÁCZ JÓZSEF | Juliette, takarító- és ápolónő – SZILÁGYI ÁGOTA | A testőr – PALLAG MÁRTON

Díszlet: Both András // Jelmez: Balogh Calin Angéla // Dramaturg: Szabó Réka // Zeneszerző: Boros Csaba // Súgó: Strack Orsolya // Ügyelő: Lovass Ágnes // Rendezőasszisztens: Trimmel Sándor Ákos

Rendező: TOMPA GÁBOR

mikor? hol?

PREMIER: december 12.

További előadás: december 13. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

PREMIERPORTRÉ • NAGY MARI

Tóth Augusztával a 2016-ban bemutatott Csongor és Tündében

„Amikor a színészi pálya nagyszerűségéről beszélek, azt is meg kell jegyeznem, hogy ez bizony nagyon sok munkával, tanulással jár. Fizikailag és szellemileg is igénybe veszi az embert minden előadás, ráadásul nagyon gyakran lelkileg is meggyötörhet egy-egy szerep.

Hihetetlen történet, fontos figyelmeztetés

Nagy Mari a könnytelen sírásról, a halálos szerepekről, a taszító bevonzásról

A király halódik című Ionesco-bemutató kapcsán Nagy Mari így fogalmaz: fontos figyelmeztetés ez a dráma. A képtelennek tűnő, hihetetlen történet számára elsősorban arról szól, hogy ne gyötörjük, ne öljük egymást. Mindegy, hogy ki milyen származású, milyen a bőrszíne, a politikai meggyőződése, a nemi identitása, a vagyoni helyzete, végül a legnagyobb királyról is kiderül, hogy ő is csak egy ember, egy a sok közül.

Ez az első közös munkája *A király halódik* rendezőjével, Tompa Gáborral. Korábban ismerték egymást?

– Van annak talán már harminc éve is, amikor Tompa Gáborral először személyesen találkoztam Kolozsváron. Nem hiszem, hogy emlékezett volna rám, de most már az első próbán is úgy éreztem, ismerjük, értjük egymást.

Ionescóval ez az első találkozása?

– A kaposvári színház tagja voltam, amikor ott 1986-ban bemutatták Ionesco két egyfelvonásosát Ascher Tamás rendezésében, a *Különórá*t és *A kopasz énekesnő*t. Akkor ez nagyon jelentős eseménynek számított, hiszen előtte Magyarországon nem volt nagyszínházi bemutatója a szerzőnek. Most is emlékszem: a *Különóra* tanárát Lukáts Andor alakította, *A kopasz énekesnő* előadásain Jordán Tamás volt Mr. Smith, Pogány Judit Mrs. Smith. Én abban az évben lettem véglegesített színész. Nagyon sok jó szerepem volt már. Akkoriban játszottam Csehov-drámában, operettben, gyerekdarabban, de ezekben a Ionesco-darabokban nem kaptam szerepet. Most viszont, amikor megtudtam, hogy játszom ebben, azonnal elolvastam a drámát. *A király halódik* nekem teljesen új volt, bevallom, nem ismertem ezt a történetet. Nem is volt könnyű olvasmány.

Nagy Mari

Jászai Mari-díjas, érdemes és kiváló művész. 1961-ben született az 1970 óta Kaposvárhoz tartozó Toponáron. A Színművészeti Főiskolára egy sikertelen kísérlet után többé nem jelentkezett. 1979-től 1993-ig volt a kaposvári Csiky Gergely Színház tagja, ahol súgóként és csoportos szereplőként kezdte. Kaposvár után szabadúszóként a szolnoki Szigligeti Színházban, Budapesten a Merlinben és a Radnótiban dolgozott. 1998-tól tíz évig játszott az Új Színházban. 2008-tól a Nemzeti Színház társulatának tagja.

A 2025/2026-os évadban *A király halódik* mellett a *Macskajáték*, a *Liliom*, a *Salome*, az *Esthajnal* és a *Bánk bán* előadásokban játszik.

A színházi adatbázisban nyilvántartott több mint száz bemutatója között nem sok abszurdot lehet találni. Nem szereti ezeket a valóságtól elrugaszkodó történeteket?

– Tényleg nem sok abszurd szerepem volt eddig. Azt hiszem, ehhez is meg kell érni. Az abszurd megértéséhez szükség van némi távolságtartásra, elemelkedésre a valóságtól, hogy meglássuk a nagyobb összefüggéseket, az ellenmondásos helyzeteket. Talán amikor a rendezők a szereposztásról gondolkodtak, azért nem jutottam mindjárt az eszükbe, mert magánemberként sem vagyok különösebben elvont figura. Szeretek tisztán, világosan fogalmazni, a mindennapi dolgokban is igyekszem következetes maradni. Ez persze nem azt jelenti, hogy teljesen kimaradtak volna az eddigi bemutatóim sorából az abszurd drámák, vagy a valóságtól elszakadó, hihetetlennek tűnő groteszk szerepek. Nagyon szerettem az Új Színházban a *Közeleg az idő* című abszurd komédiát. Vagy kimondottan groteszk játék itt a Nemzeti Színházban, ahogy az Örkény-dráma, a *Macskajáték* Egérkéjeként nyávoghatok…

A sok-sok szerep között biztos több volt a szolgáló, mint a királynő…

– Az már a pályakezdésem elején is világos volt, hogy kicsi, vékony, szemüveges lánykaként leginkább a naiva vagy a drámai szende szerepköre felel meg az alkatomnak. Ennek ellenére volt azért néhány magasabb rangú, a dráma konfliktusa szempontjából fontosabb személy, akinek a szerepét megkaptam. Voltam én Lady Macbeth is még 1993-ban Kaposváron. A Shakespeare-dráma Heiner Müller-féle átiratának magyarországi bemutatójára készültünk, de aztán az a premier technikai okok miatt elmaradt. Pedig nagyon jó próbaidőszak volt. Vagy például 1996-ban a Stúdió K-ban a Csáth Géza művei alapján készült, Fodor Tamás által rendezett *Zách Klára* című előadásban Erzsébet magyar királyné, Ulászló lengyel király lánya lehettem. Majd Gothár Péter rendezőnek köszönhetően 2010-ben itt a Nemzeti Színházban voltam Goneril hercegnő, *Lear király* legidősebb lánya. Persze ha statisztikát készítenénk, biztos több lenne az epizódszerep, de nekem ezek is nagyon kedvesek, közel állnak hozzám a kisemberek.

Nem riadt meg attól, amikor kiderült, hogy most királyné lesz?

– Önmagában attól nem ijedtem meg, hogy a szerepem szerint királyné leszek. De kicsit meglepődtem, amikor megláttam a szereposztást. A kiírásban először úgy szerepelt, hogy én leszek Marie, a második feleség, a fiatalabb királyné. Emiatt azt hittem, ez valami tévedés, hiszen az első feleséget alakító Szűcs Nelli fiatalabb, mint én. Meg is kérdeztem Szabó Rékát, az előadás dramaturgját, hogy nem történt-e elírás. Aztán tisztáztuk a dolgot, a színlapon most már csak annyi megjegyzés olvasható Mária neve után, hogy a király második hitvese. Nincs is igazán jelentősége az életkornak. Sokkal inkább az az érdekes, hogy a két feleség két típust képvisel. Az egyik a romantikus lélek, a másik a realista. A darabbeli Mária hisz a csodákban, reménykedik a férj gyógyulásában, Margit viszont tudja, bekövetkezik a halál. Vagy az is lehet, hogy ugyanannak a személynek a vívódását, a két szélső véleményt képviseljük.

Színpadon kívül melyik típushoz, a romantikus lélekhez, vagy a realistához hasonlít inkább?

– A színpadon nyilván igyekszem megélni ezt a romantikus asszonyt. De azt hiszem, a valóságban inkább realista vagyok.

Ez a szerelmes asszony az előadás során nagyon sokat sír. A másik asszony folyton rászól, hogy ne rontsa a szemét, a könnyeivel ne ragassza magához a halódó férjét. Hogy tud majd ennyit sírni az előadásokon? Van ennek valami technikája?

– Nekem nincs trükköm a sírásra. Ezekben az esetekben is csak a szerepből, a lelki folyamatból következhet ez a testi tünet. De még az is lehet, hogy egyetlen könnycsepp sem gurul majd ki a szememből, viszont ettől még érzékelhetővé válik ennek az asszonynak a mérhetetlen fájdalma.

Udvaros Dorottyával a Macskajátékbann

Soha nem sírt igazán a színpadon?

– Hogyne sírtam volna! Bár leginkább könnyek nélkül. Van úgy, hogy az ember lelke sír igazán. Nem attól lesz hiteles a sírás, ha valaki állandóan szipog és törölgeti a szemét. De a *Mária testamentuma* előadásain tényleg kibuggyantak a könnyeim. Amikor próbáltuk itt a Nemzeti Színházban ezt a monodrámát, a fiam, Viktor Balázs mint rendező azt mondta nekem: van egy mondatom, amikor sírhatok, de nem muszáj. Ez a mondat így hangzik: „a fiam ki volt feszítve a fán". De amíg a világért önmagát feláldozó fiára emlékező anyaként, öregasszonyként eljutottam eddig, sírni kellett. Talán ha egyszer maradtak el a könnyek. De aztán tudni kell megállítani is a sírást.

Elindíthatja a könnyeket, ha valami magánéleti problémára gondol?

– Talán a könnyek elindulhatnak, ha eszünkbe jut valami nagy szomorúság a saját életünkből, csak akkor már nem a szerepünket éljük. Hiteltelenné válik az egész. Persze nem olyan könnyű a színpadon kívül hagyni a magánemberként megélt traumákat, de törekedni kell arra, hogy elsősorban a színpadi történetből, a saját szerepünkből következzenek a lélektani folyamatok.

Nemcsak a sírást, a színpadi halált is eszünkbe juttatja ez a dráma. Az sem lehet egyszerű…

– Különösen azért nehéz minden színpadi halál, mert utána fel kell állni, menni kell tovább. Nekem nagyon sok vesztes szerepem volt. Szegény édesapám, amikor másodszor is azt látta, hogy megölnek a színpadon, azt mondta, ő ezt nem bírja. Nem hajlandó több ilyen előadást megnézni. Édesanyámat is nagyon felháborította, amikor a García Lorca-darabban Jordán Tamás mint Bernarda Alba a szerep szerint adott nekem egy hatalmas pofont.

Nem könnyű szembenézni a torkolattűzzel.

– Nemcsak lelkileg, fizikailag is próbára teszi az embert minden a színpadi halál. Például *A nagy Romulus* előadásain Kaposváron – Mohácsi János rendezése szerint – mint Rea, Romulus lánya futás közben kaptam meg a halálos lövést. *A Werthert már megírták* című előadásban, ami egy Katajev-regényből készült és Gothár Péter rendezte Kaposváron, emlékszem, sorra agyonlőttek bennünket a csekások, aztán valami vászonlepedőn kihúztak minket a színről, ami valamiért nekünk nagyon komikusnak tűnt abban a pillanatban, és alig bírtuk visszatartani a röhögést. Persze fiatalok voltunk, és a nevetés ragadós. A legdrámaibb pillanatokban sem mindig könnyű fegyelmezettnek maradni a színpadon.

A Ionesco-dráma asszonyaként arra biztatja a férjét, hogy gondoljon valami szépre. Ha magánembert most erre kérném, mi lenne az életének az az eseménye, amit kiemelne?

– Szerencsére nagyon sok szép emlékem van, de egyiket sem szeretném kiemelni, a másik elé helyezni. Már csak azért sem, mert amikor eszembe jut valami kedves emlék, mindjárt

Berettyán Sándorral a Salomében

utána következik a folytatás is. Ez viszont már egyáltalán nem biztos, hogy olyan nagyon jó. Vannak az embernek csalódásai, kudarcai, nehezebb napjai is.

De azt igazán boldog pillanatként említhetné, amikor végigjárva a színházi ranglétrát, az egykori súgó színészi státuszba került!

– Persze nagy öröm volt számomra, hogy a színházi rangsorban szépen haladtam előre, majd színészként véglegesítettek. Sorolhatnám örömteli pillanatként az összes szerepemet, díjamat, elismerésemet. De amikor a színészi pálya nagyszerűségéről beszélek, azt is meg kell jegyeznem, hogy ez bizony nagyon sok munkával, tanulással jár. Fizikailag és szellemileg is igénybe veszi az embert minden előadás. Ráadásul nagyon gyakran lelkileg is meggyötörhet egy-egy szerep. Nőként, anyaként időnként különösen nehéz helyzeteket kellett nekem is megoldanom. Az állandó rohanásban nem mindig maradt időm az otthoni teendőkre. Velünk történt meg az is, hogy nem volt időm rendesen kivasalni a férjem ingét. Csak az elejét vasaltam, mert azt hittem, a többi rész majd nem látszik. De május volt, hirtelen nagy meleg lett, és az én férjem levette a zakót… Szerencsére ezen később sokat nevettünk.

***A király halódik* Máriája a halál ellenében a szerelem erejét hirdeti. Lehet ezzel azonosulni?**

– Az biztos, hogy sokat számít, ha szeretünk és szeretnek. Jó lenne hinni a szerelem mindent legyőző erejében. De azért az tényleg túlzás, hogy a haláltól is megvédene ez a nagy érzés. Valahogy úgy vagyok ezzel is, mint amikor magabiztosan a bevonzás hatalmáról beszélnek, hogy a pozitív gondolatok bevonzzák a sikert. Hát nem! Hosszan sorolhatnám az ellenpéldákat. Ebben a szerepben nekem most kicsit naivan, kicsit megszállottan bizakodnom kell, hogy a szerelmem megmentheti a férjem.

A saját házasságáról nem sokat lehet tudni. Nem kérdezték vagy nem akart róla beszélni? Hogy sikerült elkerülnie a bulvárt?

– Szerencsére a bulvár nem foglalkozott velünk. A férjemet is a színháznak köszönhetően ismertem meg. Az eredeti végzettsége szerint villamosmérnök volt, és elsősorban műszaki ügyekkel foglalkozott. Igen… Boldog pillanatként említhettem volna, amikor a férjemmel megismertük, megszerettük egymást. De amikor ezt most kimondom, mindjárt az is eszembe jut, hogy sajnos már három évvel ezelőtt elhunyt. Szomorú történet ez, hiszen harmincnyolc évig éltünk együtt, és egyszer csak nincs többé. Mintha elvesztettem volna a kezem, lábam. Csonkának éreztem magam. Nagyon nehéz volt magamra találnom. Talán a színháznak, a munkának és persze a fiamnak köszönhetem, hogy talpon maradtam.

A fiuk, Viktor Balázs is színházi ember lett. Az ő pályaválasztásában nagy szerepe lehetett.

– Balázs a színházban nőtt fel. Erről szólt a gyermekkora, és azóta is ebben a közegben él és dolgozik. Sőt, már születése előtt is ott volt a színpadon. Annak idején, még Kaposváron úgy kezdtem Czeizel Gábor rendezővel a *Boldogtalanok* című Füst Milán-darabot próbálni – Rózát, a nyomdai munkáslányt játszottam –, hogy már négyhónapos terhes voltam. Ez volt az a helyzet, amikor arra is vigyáznom kellett, hogy ne engedjem túl közel magamhoz a szerep összes belső vívódását, nehogy megzavarjam ezzel a saját gyermekem nyugalmát, fejlődését. A próbákon ott mozgott a hasamban, de az előadásokon meg sem mozdult. Azóta sok minden történt vele is. Tanult az ELTE bölcsészkarán, elvégezte a Színház- és Filmművészeti Egyetemet, színészként végzett, de rendezőként is dolgozik.

Nézik egymás előadásait?

– Igen, követjük egymás munkáját. Most volt a legújabb bemutatója, a *Leláncolt Prométheusz* a Tér 12 csapatával a Szkéné Színházban. Fenyvesi Orsolya Aiszkhülosz drámája nyomán írta ezt az újabb változatot, és Balázs rendezte. Nyilván elfogult vagyok, de csak azt mondhatom, nagyon jó előadás volt. Ha ő néz engem, azt is nagyon szeretem, mert soha nem kritizál, viszont ha észrevesz valami bizonytalanságot, akkor beszélgetés közben szépen rávezet a megoldásra.

A Ionesco-drámában az idő visszafordítása is felvetődik. Ennek kapcsán biztos eszébe jutott már, hány évet, hónapot vagy napot menne vissza a saját életében. Vagy mit csinálna másképpen?

– Nem foglalkoztat a múlt. Én inkább előre forgatnám az idő kerekét. Szeretném látni, hogy a fiatalok is megtalálják a helyüket ezen a pályán.

Komoly figyelmeztetés ez a dráma az idő múlására, a halálra. Erre hogyan vonzaná be a közönséget?

– A halál nem túl vonzó téma. Sőt! Erről nem szívesen beszélünk. Amikor először olvastam a drámát, engem is elgondolkodtatott, hogy miért fontos bemutatni ezt a drámát. Aztán rá kellett jönnöm, hogy ennek most nagyon fontos szerepe van. Ha jobban belegondolunk, *A király halódik* elsősorban arról szól, hogy ne gyötörjük, ne öljük egymást. Nagy hibát követünk el, ha tönkre tesszük a másik ember életét. Mindegy, hogy ki milyen származású, milyen a bőrszíne, a politikai meggyőződése, a nemi identitása, a vagyoni helyzete, végül a legnagyobb királyról is kiderül, hogy ő is csak egy ember. Egy a sok közül. Bárki hiheti magáról, hogy az életben övé az első hely, de a halált nem kerülheti el.

Az idő múlása, az öregedés alkalmas a mérlegkészítésre is. Ha értékelni kellene eddigi munkásságát, melyik szerepét emelné ki?

– A korábbi munkáimat nem tudnám, nem szeretném rangsorolni. Nagyon sok szép és fontos feladatot kaptam a színházban, és a filmekről még nem is beszéltünk. De most éppen Mária királyné, I. Berengár király második hitvese a legfontosabb, mert *A halódik a király* bemutatójára készülünk.

Filip Gabriella

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

Tompa Gábor rendezővel A király halódik próbáján

PREMIER • TÚLÉLŐ TRALLALLA

Földes László Hobo

Túlélő trallalla

Előadja: FÖLDES LÁSZLÓ HOBO

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

PREMIER: december 5. – 19 óra

További előadás: december 6. – 19 óra
Kaszás Attila Terem

„Nem árt, ha a zeneszerzőt érdekli az irodalom. Ám ez ritkaság. Volt olyan zenész a bandámban, aki panaszkodott, hogy nem érti a szövegeimet. Akkor mit keresett itt? Pénzt.

Egy túlélő trallallái

Földes László Hobo új önálló estje

Zene nélküli dalszövegekről, költőségről, írásmódszerről is beszélgettünk Hobóval, aki Túlélő trallalla címmel készül új előadásra. Az elmúlt harmincöt évünk Hobo szemével.

A készülő előadás munkacíme ez volt: Hobo zene nélkül... Ez arra utal, hogy olyan szövegeit ismerhetjük meg, amelyekhez nem készült zene, amelyekből nem lett szám?

– Nem, a legtöbbet megzenésítették, csak – hogy úgy mondjam – a zenék nem értek össze a szöveggel. Ezért ezeket – bár legtöbbjük megjelent valamelyik lemezen – koncerteken sohasem játszottam. Nagyon sok ilyen van. Ezek vereségek. Most – zene nélkül – az általam írt prózai szövegekkel együtt kerülnek bele egy előadásba. Fontosnak tartom ezeket, legtöbbjük olvasható a neten a Hobo Archivumban, illetve több kötetemben – *Hobo sapiens*ben, a *Hobo Ludens*ben, a *Hobo blues*ban vagy az *Úton lenni a boldogság*ban is.

Nincs hiányérzete, hogy a saját dalszövegeit zene nélkül fogja előadni?

– Ezeket a szövegeket sohasem énekeltem, mert nem íródott hozzájuk olyan zene, ami ezt lehetővé tette volna. Így most nagyon izgulok, hogy ebben a formában megállják-e a helyüket.

Miért most jött az ötlet, hogy ezeket újra elővegye?

– Mindig több ötleten dolgozom, és így jutott eszembe, hogy a hatvanas évek közepén láttam Mensáros László *A XX. század* című előadóestjét, ami teljesen magával ragadott. Verseket és prózarészleteket mondott, minden külsőség nélkül. Ehhez jött röviddel utána Latinovits Zoltán Ady-estje, ami még inkább „betette nálam a kaput". Mindaddig csak olvastam a verseket, nem tudtam arról, hogy ez az előadói forma egyáltalán létezik, hogy elmondva, a pódiumról még erősebbek a versek, a prózai szövegek. A koncertjeimen is kezdtem efféléket bedobni. Mindig fontosnak tartottam a dalok közötti összekötő szövegeket. Mivel minden előadásom más volt, nemcsak a repertoárt, hanem ezeket a dalok közötti szövegeket is állandóan változtattam. Sőt, a legtöbbjük a színpadon jutott eszembe, arra a hatásra reagáltam, ami a közönségtől jött. Így mondtam Biblia-idézeteket, nagy költők sorait, vagy az MSZMP Központi Bizottságának május elsejei jelszavait, a trágár Toldit és így tovább...

Hogyan tekint magára? Költő, aki verseket ír, amiket mások megzenésítenek? Vagy „csak" dalszövegek ír?

– Ma már bárki nevezheti költőnek magát, ha kirak pár sort az internetre. Ezzel szemben úgy gondolom, hogy a költészet ennél sokkal több. Vannak alapvető formái, ritmusa, szabályai, van elégia, óda, szonett és így tovább. Ahhoz, hogy valaki költő lehessen, ismernie kell ezeket. Annak idején tanultam irodalmat az egyetemen, de ezt a tudást sosem használtam, sőt mára el is felejtettem. A rövid válasz: dalszövegeket írok, nem verseket.

Mi a különbség vers és dalszöveg között?

– A dalszöveg formailag sokkal egyszerűbb, de tartalmilag nem feltétlenül. Egy jó dalszöveg többet ér, mint egy közepes vers. Manapság rengeteg ember költőnek nevezi magát, miközben azzal, amit ír, nem tudja megszólítani a közönséget. Ők egy szűk, sértett kör, az „Irodalom Birodalom", ahová sohasem akartam tartozni, annak ellenére, hogy könyveket, novellákat írtam, és ezek eljutottak az emberekhez. Közepes bluesénekes vagyok, nem költő.

Hogyan születnek a szövegek – versek, dalszövegek? Vannak ötletek, sorok, rímpárok, és azokból alakul, fejlődik ki a végleges verzió, vagy egyben ír meg egy-egy szöveget?

– Nincs bevált módszerem. Mivel nyitottan járok az életben, naponta érnek különböző hatások, amelyek lenyomatai a legváratlanabb helyzetben törnek ki belőlem. Az életem a szövegeim forrása. Szeretet, humor, harc, pimaszság…

Amikor dalszöveget ír, már hall is valami zenét?

– Mindenféle zenét hallgatok, Bachot, magyar népzenét, bluest, rock and rollt vagy humoros kuplét, ám az írásban ezek nem befolyásolnak. Mozart vagy a Doors mellett is írhatok bármilyen dolgot. A zeneszerzés meg a zeneszerzők dolga.

És mikor és mitől megy jól a közös munka, amikor – ahogy mondja – összeér szöveg és a zene?

– Sokáig dolgoztam Póka Egonnal, akinek nem kellett mondanom semmit. Ösztönösen éreztük egymást. Aztán voltak mélypontok, de újabb és újabb csúcsok is… Nem árt, ha a zeneszerzőt érdekli az irodalom. Ám ez ritkaság. Volt olyan zenész a bandámban, aki panaszkodott, hogy nem érti a szövegeimet. Akkor mit keresett itt? Pénzt.

Mindig előbb volt a szöveg és aztán a zene, vagy ír zenére is szöveget?

– Azokban a dalokban, amiket én énekelek, mindig előbb volt kész a szöveg. Kivételt jelentenek azok, amiket lefordítottam – többek között a Doors, a Rolling Stones és Bob Dylan dalait. És kész zenére is írtam szövegeket, ilyen a Kextől a *Csillagok, ne ragyogjatok,* vagy a Korálttól a *Hazafelé.* Jópárat írtam a P. Mobilnak is, mint például a *Honfoglalás* vagy a *Miskolc* – ezek annyira megtetszettek Schuster Lóránt menedzsernek, hogy jónéhányszor saját nevén adta ki őket. Magyarországon ilyesmi is megtörténhet egy-két dalszöveggel.

Lesz az előadásnak története, sztorija?

– Nem kell történet, a szövegek visznek előre az időben és az én életemben. A rendszerváltással indul és a máig jutunk.

Akkor másként kérdezem: milyen érzelmi, közérzületi ívet jelent ez a harmincöt év Hobo számára?

– Csalódást.

Kornya István

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

Túlélő trallalla

Láttalak tegnap a címlapon, oly büszkén magyaráztad,
Hogy becsület a záloga a megbízhatóságnak.
Hogy megtaláltad magad, és nem szégyelled a múltad,
Töretlenül haladsz az úton, ahogy azt másoktól tanultad.

Te mutattál utat Mohácsnál a török seregeknek,
A Gestapónak te írtál ezer névtelen levelet.
Hosszú listát körmöltél, mikor az oroszok bejöttek.
Hóhérkézre adtad Pesten a kölyök felkelőket.

Te fújtál riadót, mikor a Fertő tóban úsztam.
Küldted rám a kutyákat, mikor a drótok alatt kúsztam.
Te zsaroltad meg a fiút, köpje be az apját, az anyját.
Te voltál a szomszéd, mikor a bujdosót elkapták.

A kulcslyukon át lestél, amikor a szamizdatot nyomták.
Ott mentél a nyomukban, mikor a röplapokat hordták.
Te vitted fel a zsarukat a Galamb utcába.
Hatvannyolcban tankkal vonultál be Csehszlovákiába.

Te zúztad szét a Kexet, űzted el a Syriust,
Te tiltottad be a Tortát és a Moszkva tér bluest.
Pépesre verettél és lefújattál egy koncert után Tatán.
A képembe röhögtél: Most hol a főelvtárs apám?

Önként nyaltad fényesre a rendőrök csizmáját,
S már időben megtudtad a változás óráját.
Most is itt vagy velünk, és tudod, ki mit tesz, mit akar,
Nemzetközi voltál, de ma te vagy a legmélyebb magyar.

Hallgatni Hobót

Az idén nyolcvanéves Hobo élő történelemkönyv, tanúja soksok évtizednek, amelyekről a maga egyedi és az életműve által hitelesített nézőpontból mesél. Szeretem hallgatni Hobót. Már több mint húsz éve hallgatom a történeteit zenéről és a zeneiparról, a kommunista világról, a rendszerváltásról, a kapitalizmus betöréséről, politikáról, a kulturális élet átalakulásáról... Amikor előadást készítünk – talán már tucatnyinál is több van a hátunk mögöttünk –, a munka része, hogy mesél, sztorizik, emlékezik.

A Túlélő trallalla című előadásunk sorvezetőjét azok a dalszövegek adják, amelyeket Hobo fontosnak tart, de vagy '89 előtt nem jelenhettek meg, vagy nem készült hozzájuk olyan zene, amit szívesen énekelt volna. Hetvennél is több ilyen szövegből végül azokat válogatta ki, amelyekkel a rendszerváltástól indulunk a mába, de egy-egy verssel azért vissza-visszanyúlhatunk az időben a rendszerváltás előtti korba is. A dalszövegek, versek előadása között pedig majd felidézi Hobo, milyen impulzusok, örömök és fájdalmak, miféle események és körülmények vannak egy-egy remek sor, versszak mögött. Az előadás tulajdonképpen olyan, mintha Hobo maga ütné fel életművének nagy könyvét, lapozgatna életében és lelkében, és ezen keresztül az elmúlt három évtized történetében. Rendezőként az a dolgom, hogy megteremtsem azt a színpadi a helyzetet, amiben Hobo mesél, és mi hallgathatjuk őt.

Vidnyánszky Attila

Úr is voltál, elvtárs is. Lapulsz, de tudom, hogy itt vagy,
Mindent látsz és mindent felírsz, a véred békén nem hagy.
Valakinek most is kellesz, valaki majd felhasznál,
A dzsungelben, a vadállatok között folyton ott jár a sakál.

Hallom, ahogy sompolyogsz mögöttem,
Mint egy kamaton hízott lusta kandúr,
Fényes pofádon lecsorog a zsír,
Tolvaj vagy, nem rabló vagy pandúr,
Csóválod a farkad, ha szembejön a kopó,
Állsz a tömegben, tapsolsz is, ha kell.
A Hegedűs vagy? Vagy a Gitáros?
Elkaplak egyszer, hidd csak el!

És ennyi év után is eljön majd az óra,
És mind a hét neved felkerül az ajtóra,
Hiába bújsz az ágy alá, vagy a metrón a klotyóba,
És én lenyomom a kilincset, és megáll a falióra,
Elfogy a hét életed, s odapiszkolsz a padlóra,
De én nem ütlek meg, nekem az is elég,
Ha mindenki megtudja, ki voltál és ki vagy még,
Élj a Dombon tovább, dagadt Júdás, lompos hülye,
Bennem nem él a bosszú, csak a rock and roll dühe.

Láttam a múltkor tévében, hogy a magyarok vertek egy romát,
Aztán pár héttel később egy másikban a romák egy magyar tanárt.
Európa ránk vár és figyel, és én tudom, te szítod a lángot,
Nem oltja el senki, pedig lassan elborítja az országot.
Elborítja az országot. Elborítja az országot.

Túlélő trallalla, trallalla, trallalla...

PREMIER • ~~Revizor~~ Ревізор

„Ebben az elmebajos és néha sokkolt állapotban a beregszászi társulat munkája és hozzáállása messze túlmutat mindenen, amit az elmúlt években megéltem. A társulat működése kijózanítóan hatott rám – jelentősebbnek és fontosabbnak érzem a színházat, mint eddig bármikor.

Gogol „saját gyűjtésből”

Ifj. Vidnyánszky Attila rendező

Van egy zárt közösség, amibe belecsöppen egy idegen. Ez Gogol művének, A revizornak az alaphelyzete, amitől elrugaszkodva született meg a beregszászi társulat új előadása, a ~~Revizor~~ Ревизор. Ifj. Vidnyánszky Attila rendező azt a világot mutatja be, aminek „következménye” a háború. Egy széteső világ a kisemberek szemszögéből.

Egy ideje rendszeresen dolgozik a beregszászi társulattal. Játszott *A helység kalapácsá*ban, amit édesapja, Vidnyánszky Attila szinte közvetlenül a háború kitörése után rendezett.

– Nem volt kérdés, hogy *A helység kalapácsában* részt vegyek, amikor ez a tragikus helyzet kialakult. Abban a társulatban nőttem fel...

’93-ban született, abban az évben, amikor a társulat hivatalosan elkezdte a működését. A tavaly készült Az öngyilkost, az idei ~~*Revizor*~~ *Ревизор* című előadást pedig már rendezőként jegyzi.

– Egyrészt úgy érzem, kötelességem dolgozni velük. Másrészt örülök, hogy számítanak rám. Egyedül a beregszászi utat tartom biztosnak az életemben, mivel minden más elég könnyen változhat. Ahogy tudom, szeretném velük folytatni, amit annak idején édesapám elkezdett. Számomra *Az öngyilkos* és most a ~~*Revizor*~~ *Ревизор* is tulajdonképpen egy olyan előadás előkészítése, amely magáról a színházról, a társulatról szól majd. A harminc évükről, és arról, amin a háború kitörése óta keresztülmennek. Ez az egyezség közöttünk. De a jelen helyzet erre még nem alkalmas. Szükség van némi időre, hogy ők is feldolgozzák ezt magukban, hogy minden körülmény ehhez megfelelő legyen. De most még a túlélés az első!

Jó egy év telt el *Az öngyilkos* óta…

– ...és nagyon nagy örömmel láttam, amikor újra együtt dolgoztunk, hogy a fiatalok mennyit fejlődtek. Ezt a fajta generációk közti együttlétet tartom a legértékesebbnek, mert ennek a csapatnak „közös lelke” van. Mostanra már három, sőt négy generáció alkotja a beregszászi társulatot – ez pedig azt jelenti, hogy biztosan van jövője a színháznak. A „beregszászi nagyok” előadásait ezerszer láttam, őket nézve nőttem fel. Kamaszként sokukkal nagymamám stúdiójában tanultunk együtt. Most pedig ott van egy új, erős fiatal csapat, akiket először *A helység kalapácsa* alatt ismertem meg, és a háborúval párhuzamosan azok, akik otthon maradtak, viszik tovább a stúdiót. Ez óriási

dolog. Fáradhatatlanul dolgoznak otthon, elképesztő körülmények között – amiről azt gondolom, regénybe vagy filmbe illő történet. Erről szeretnék majd előadást csinálni, amint lehet. Csak tartsanak ki…

Merthogy a háború kitörésekor a társulat úgy döntött: Magyarországon maradnak. A nők ingáznak, helytállnak otthon is, és ők működtetik Beregszászban a színházat. Miközben az esélye sem látszik, hogy belátható időn belül véget érhet a háború.

– Ahogy nyáron a *~~Ревизор~~ Ревізор* gyulai bemutatójára készültünk, és huzamosabb ideig dolgozhattunk együtt, azt éreztem, hogy már túl vannak a holtponton, de egyre nehezebben tudják kezelni az újabb és újabb megpróbáltatásokat. Azt hiszem, erről itt most még beszélnem sem lenne szabad…

Abban, hogy Gogol darabját választotta, közrejátszik, hogy jelen helyzetükben egy komédiával foglalkozni hoz némi derűt az életükbe?

– A beregszászi csapat valójában egy vándortársulat – az életük mindig is komoly áldozatokat követelt. Az elsők, Trillék, a „nagyok", egy olyan világban kezdtek el színházat csinálni, amely ma már szinte elképzelhetetlennek tűnik. Csak életszeretettel és mániákus szenvedéllyel lehetett ezt akkoriban végigvinni. Ők lázadók voltak: teljesen szembementek mindazzal, amit az akkori közeg elvárt volna tőlük, amit az akkori valóság diktált. Ezt ma, kívülről nézve, talán nehéz megérteni. Nekik pedig most, egy új korszakban, egy más közegben nem kevésbé nehéz felismerni, hogyan lehet ugyanazt az energiát, ugyanazt a lángot tovább égetni magukban. A beregszászi színház jelenlegi társulata azonban örökölte azt a mentalitást, azt a szenvedélyes makacsságot, ami egyedülálló. Éppen ezért nem gondolom, hogy szükség lenne „derűt hozni" az életükbe – mert aki ismeri a társulat múltját, az tudja, hogy ez a hozzáállás már ott van a génjeikben.

Beregszászi sajátosság, hogy az előadásaik mindig róluk is szólnak.

– Most is ilyen darabot kerestem. Elsősorban azért merült fel Gogol *A revizor* című műve, mert úgy éreztem, hogy azt a világot, ami közvetlenül a háború előtt volt, jól meg lehet jeleníteni a darab alaphelyzetéből kiindulva: egy saját szabályai szerint működő zárt közösségen keresztül. Az a fajta munkamódszer, amit mostanra talán már magabiztosan tudok alkalmazni, a csapat számára is természetesnek hatott. *Az öngyilkos* próbafolyamata miatt ez a gondolkodásmód, ez a közös alkotási struktúra nem volt idegen számunkra. Most is végig „saját gyűjtésből" dolgoztunk. Minden színész hozta a maga „fordítását" az anyaghoz, a saját szövegeit, a saját történeteit. Így nekem egyáltalán nem volt nehéz dolgozni velük, sőt: kifejezetten inspiráló volt ez a közös munka.

Az előadás címe is a saját gyűjtés tárgykörébe tartozik…

– Arra az otthoni helyzetre utal, hogy gyakran látni, hogy a magyar feliratú szövegeket áthúzzák, lefújják, és mellé írják ugyanazt ukránul. A mostani bemutatónk címe sem lehetne *Revizor* – csakis *Ревізор*. Ez a fajta illegalitás, amelyben a csapat él és dolgozik, szépen rímel Gogol világára – és talán még erősebben is, mint valaha.

A helyszín egy benzinkút — nekem rögtön a határmenti benzincsempészvilág ugrik be.

– Ez egy létező helyszín. Életünket alapvetően meghatározza a határ: Beregszásztól hat kilométerre van, és a benzinkúton

~~Ревизор~~ Ревізор

Gogol műve nyomán

Antal, a polgármester – FERENCI ATTILA | Anna, a felesége– FORNOSI D. JÚLIA | Marja, a lánya – POLYÁK ANITA | Hlesztakov, vendégművész – SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ m. v. | Kapi, a zenésze – HERÉDI ZSOMBOR | Luka, a tantestület felügyelője – PUSKÁS GERGŐ | Ljapkin-Tyapkin, a bíró – SZABÓ IMRE | Artyemij , a főorvos – SŐTÉR ISTVÁN | Ivan Kuzmics, a postás – SZILVÁSI SZILÁRD | Dobcsinszkij, egy csicska – SÉRA DÁNIEL | Bobcsinszkij, még egy csicska – JAKAB TAMÁS | Lina, a cigányasszony – GÁL NATÁLIA | Aranka, egy cigánylány – HERCZEL JÁZMIN | Szveta, a helyi határőr – OROSZ IBOLYA | Dóra, a helyi színház művészeti vezetője – MÓNUS DÓRA | Angika, a benzinkút dolgozója – OROSZ MELINDA | Angelika, a Benzinkút másik dolgozója – VASS MAGDOLNA | és továbbá még: SIPOS ILKA

Díszlet: Csíki Csaba // Jelmez: Pál Alexandra // Zenei közreműködő: Herédi Zsombor

Rendező: ifj. VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

NYÁRI BEMUTATÓ:
augusztus 8. – Gyulai Várszínház

PREMIER A NEMZETI SZÍNHÁZBAN:
december 10. – 19 óra • Kaszás Attila Terem

További előadások: december 13., 30. – 19 óra
Kaszás Attila Terem

A Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház, a Gyulai Várszínház, a budapesti Nemzeti Színház és a Győri Nemzeti Színház bemutatója

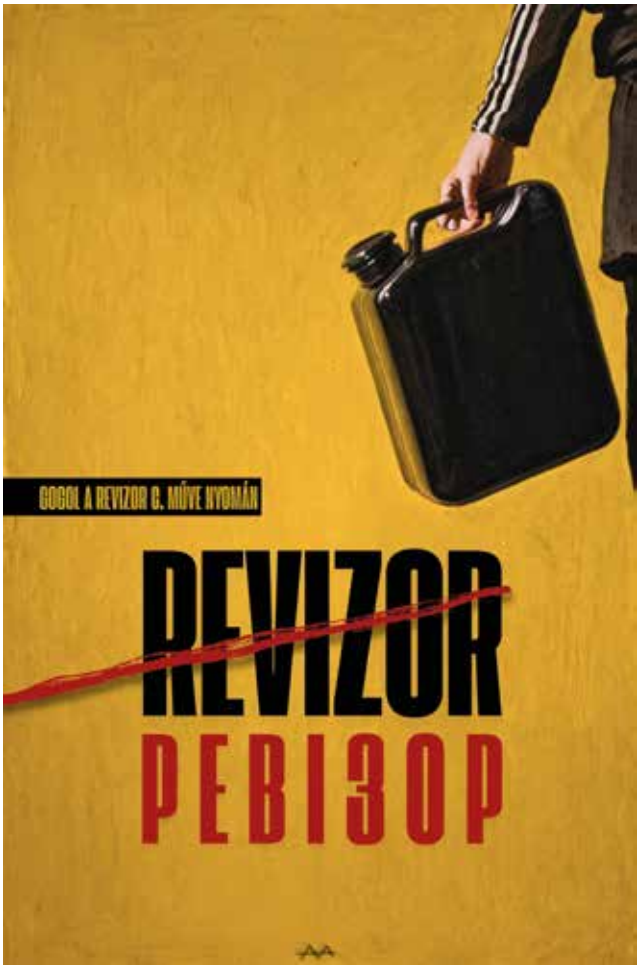

való „ácsorgás" ott hétköznapi életérzés. Ha valaki idegenként belecsöppen, és elkezdi feltérképezni azt a világot, hamar úgy érzi magát, mint egy ismeretlen stratégiai játékban, ahol minden kerülő úton, kacsintással, baráti vagy rokonsági alapon működik. Kárpátalján érettségiztem: mélyen belém ivódtak azok a játékszabályok, amelyek otthon működtették azt a közeget. Szörnyű, ami most történik – de nekem egyáltalán nem meglepő, hogy ez a helyzet kialakult. Mindentől függetlenül én ezt mesebeli világként éltem meg, amely számomra a legértékesebb és legszebb része az életemnek. Talán szerencsém volt, mert nem mindenki van így vele. Visszagondolva: szürreális létezési formának tűnik, mégis sokkal emberségesebbnek és szebbnek gondolom, mint azt, amiben most élünk. Talán mert az életünkbe akkor még nem mászott így be a külvilág. Nem volt még internet, nem voltak ennyire uszítva az emberek – az a szabálytalan élet nekem sokkal kerekebbnek tűnt. Mára már teljesen eltorzult otthon is minden. Ezt a torzult, új világot akartam ütköztetni egy kívülálló figurával. Hlesztakov mint idegen minden *Revizor*ban saját értelmezést kíván, a mi Hlesztakovunk hasonlóan torz, mint az a közeg, ahova megérkezik. Talán itt, Magyarországon ez a közeg távolinak tűnik majd, és kevésbé fog fájóan hatni, ha néha magunkra ismerünk – pedig egy lépésnyire vagyunk attól, hogy hasonlóan torz legyen a mi valóságunk is.

Hlesztakovot valóban egy „idegen" játssza: Szabó Sebestyén László, aki nem a társulat tagja, hanem egy magyarországi színész.

– Ha így nézzük, igen, ő valóban kívülálló. De pontosan mikortól számít valaki annak? Sok előadásban próbáltam foglalkozni a kívülállósággal. Téves beidegződések és új, abnormális ingerek szülik meg az emberben a kirekeszteni vágyást – vagy épp a kirekesztettség érzetét. A félelem az, ami mindezt működteti. A Janovics Jenőről szóló kolozsvári rendezésemben arról szerettem volna beszélni, hogy pont a művészek nem engedhetik meg maguknak, hogy beletörődjenek ebbe az állapotba. Ha másért nem, legalább azért, mert nekünk kell a legjobban tartanunk attól, hogy az ócskaság és a butaság egyre inkább elértékteleníti a szakmánkat – a technikai fejlődés következményeiről nem is beszélve. Éppen ezért nekünk, színházi embereknek kellene megállapodnunk abban a minimumban, amelyben még össze tudunk fogni.

Az előadásnak nyáron, a Gyulai Várszínházban volt a bemutatója. Hogyan fogadta a közönség?

– Azt hiszem, nagyon jól, de kettős érzéseim vannak a bemutatókkal, általában a nézőközönséggel kapcsolatban. A színházi szakma egy buborék – vagy inkább két buborék. Nem éreztem még azt, hogy olyan darabbal vagy anyaggal tudtam foglalkozni, amely ki tudott volna törni ezekből. Ahhoz, hogy egy színházi korszakváltás – vagy nevezhetjük akár rendszerváltásnak is – elinduljon, túl zavarosnak és károsnak érzem ezt a szakmai közeget, amelynek jelenleg a legjobban működő tulajdonsága az, hogy továbbörökíti a saját konfliktusait. Itt nemcsak a szakmára, ugyanúgy a nézőkre is gondolok. Jelenleg a legjobb esetben is csak megfelelni tudok – vagy a színház, vagy a közönség elvárásainak. Mindkét esetben veszélyes önámítás lehet ez. Egy előadás önmagában nem tudja megmutatni az értékét, csak a közönséggel együtt, és azt érzem, hogy minden közönség úgy formálja az előadásait, ahogy akarja – és nem fordítva. Ezért azt érzem, a színház alig tud valódi hatással lenni bármire. Az adott közeg, a kollégák számára persze sokat jelenthet – és ez nem csekélység –, de az emberben hamar elhatalmasodnak a kérdések, főleg, ha komolyan veszi a munkáját. Ebben az elmebajos és néha sokkolt állapotban a beregszászi társulat munkája és hozzáállása messze túlmutat mindenen, amit az elmúlt években megéltem. A társulat működése kijózanítóan hatott rám – jelentősebbnek és fontosabbnak érzem a színházat, mint eddig bármikor.

Kornya István

Candide
vagy a radikális optimizmus

Voltaire regénye nyomán írta: David Jakovlević

Candide – BORDÁS ROLAND | Pangloss doktor – RÁCZ JÓZSEF | Kunigunda – SIPOS ILKA | Paketa – BUBIK RÉKA e.h. | Öregasszony – KRISTÁN ATTILA | Marta – KATONA KINGA | Cacambo – HERCZEGH PÉTER | Báró / Kunigunda bátyja – BERETTYÁN SÁNDOR | A Nagy Inkvizítor – TÓTH LÁSZLÓ

Továbbá: KOVÁCS S. JÓZSEF, HOLLÓ PATRIK e. h., FICSÓR MILÁN e. h.

Magyar szöveg: Verebes Ernő, Szabó Réka // Díszlettervező: Vanja Magic // Jelmez: Mia Popovska // Zeneszerző: Kovács Adrián // Video design: Denis Golenja // Dramaturg: Szabó Réka // Korrepetítor: Vitus Eszter // Ügyelő: Lencsés István, Dobos Gábor // Súgó: Kabódi Szilvia

Rendezőassziszten, koreográfus: Vida Gábor

Rendező: ALEKSANDAR POPOVSKI

PREMIER: 2025. október 10.

További előadások: december 27. – 19 óra | december 28. – 15 óra
Nagyszínpad

PREMIERGALÉRIA

| fotók: Eöri Szabó Zsolt

Olyan világban élünk, amelyben a legkevésbé sem könnyű derűlátónak lenni. Annyi szörnyűség zajlik a világunkban, amitől viszolygunk, de amiket nem tudunk megváltoztatni. Ugyanakkor a remény és a hit nélkül élni, hogy jobbá tehetjük, megváltoztathatjuk a dolgokat – ez lehetetlennek tűnik. De hogyan lehetünk optimisták úgy, hogy közben nem vagyunk vakok. Annak az embernek az igazságát keresem, aki képes reménykedni úgy, hogy közben nem dugja homokba a fejét. Ezért foglalkozom a naiv Candide történetével, akiből megalkotója, Voltaire gúnyt űz.

ALEKSANDAR POPOVSKI rendező

Szécsi Noémi

Emészthető bölcselet

Kókadtan ballagok a vasárnap kora délutáni előadásra. Vajon jólesik-e majd a francia filozófia, ha az embernek, amúgy rutinszerűen, a hét során egyaránt volt része leforrázó csalódásban, zsíros provincializmusban, émelyítő hamisságban vagy pusztán a létezés ledöngölő terhében?

Ha mindenből kicsit több jutott ki a szokott adagnál, jóféle táplálékból meg kevesebb, és elcsapta a hasát? Gondolom, a fékezhetetlen agyvelejű Voltaire se herbateát főzött, amivel kikúrálhatom magam. Olyasmi gyógyítaná a felfordult gyomrom, ami a párolt rizs, sóban-vízben főtt krumpli, reszelt alma irodalmi megfelelője, valami lelket izgató hatástól mentes történet egy aranyos kisgyerekről vagy ügyes kutyáról, egymásra találó szerelmesekről. Arra pedig még a gimnáziumi tanulmányaimból emlékszem, hogy a *Candide* cselekménye ennél fűszeresebb. Persze nem közvetlenül hat az érzelmekre és idegekre, hiszen példázatszerű és abszurd módon szélsőséges. A már az első oldalakon harsányan megjelenített vak szerelem és az értelmetlen kegyetlenség olyan lendülettel üti ki az érzékeket, hogy aztán természetesnek találjuk, ha a világ bejárása során a gyorsan rotálódó szereplők tömegesen és a nyílt színen fordulnak fel, nem sokkal azután, hogy megjelentek.

„Az egymást követő apokaliptikus és groteszk jelenetek pontosan leírják azt az univerzumot, amelyben élünk.

A Leibniz optimista filozófiáját vitató pamflet színpadi változatának kezdő jelenetében Pangloss mester (Rácz József) pszichoanalitikusként gyúrja a világ dolgaiban tapasztalatlan, de rendkívül begerjedt ifjú Candide (Bordás Roland) agyát, és a színészek dialógusát figyelve kiderül, hogy David Jakovljević átirata nagyszerű színpadi és időérzékkel aktualizálja az 1769-ben keletkezett, már igencsak patinás művet. Okosan helyezték át a hangsúlyokat vagy a hangsúlyok elmozdíthatatlanok? Akárhogy is, nem kell hozzá negyedóránál több, hogy ráébredjünk: az egymást követő apokaliptikus és groteszk jele-

Harmath Artemisz

Egy csónakban evezünk

„Itt ütésektől elsanyargatott aggastyánok látták haldokolni a legyilkolt asszonyokat, kik gyermekeiket vérző emlőikhez szoríták; amott felkoncolt hajadonok hallatták utolsó sóhajtásaikat, miután néhány hős kielégítette rajtuk természetes vágyát…” – ez csak egy rövid részlet Voltaire *Candide*-jából, a magyar diákoknak második gimnáziumban kötelező olvasmány. Mégis, ki merné vitatni, hogy a valóságban most is és egyre inkább előfordul ez a brutális emberi tájkép? Voltaire csak ablakot nyit rá, és legalább van humora. A stíluseszközöknek és a kalandok sorának pontosan az a kiszámított célja, hogy elborzasszon, és ezzel nevetségessé tegye a túlzott derűlátást. És ma? Már lejárt a keep smiling. Éppen, hogy a másik oldalról kérdezünk rá Candide viselkedésére: van még bármi létjogosultsága a derűlátásnak? Lehet a jövőben bízni?

„Hálásak lehetnek a magyartanárok Aleksandar Popovskinak.

Ha van ábrázolt világ az irodalomban, amely ellenszenves számomra (még a kortárs disztópiákat is beleszámítva), akkor a *Candide vagy az optimizmus* az. Zsenge gimnazistaként, majd irodalomszakos egyetemistaként kellett volna együtt nevetnem a cinizmustól csöpögő tollú mesterrel a naturális részleteken, a Leibniz-hívőkön (akik osztják a német filozófus tételét: „ez a világ a lehetséges világok legjobbika”) avagy magamon, aki eredendően inkább derűlátó volnék. Hát, nem állított a maga oldalára a francia mester. Lehet, hogy a mai tizenévesek kedélye más, ez a szociológiai felmérésekből is kitapintható. Akik kiskoruktól háborús híreket kapnak reggelire és brutális képeket vacsorára, akik klímaszorongással kelnek és világvége hangulatban fekszenek, talán örülnek, hogy valakinek van nyelve ennek a világnak az ábrázolására. Az irodalomszakon azért már én

netek pontosan leírják azt az univerzumot, amelyben jelenleg élünk. Volt-e egyáltalán valaha, valamikor „nyugodt” a világ? Vagy ha valamely pontján történetesen béke honolt és virágzott a civilizáció, máshol éppen úgy folytak a vallásháborúk, dúltak a járványok, zajlottak a mészárlások vagy tomboltak a természeti katasztrófák? Ám amilyen tragikus az állandó turbulencia, amelyben élünk, olyan végtelenül közhelyes is a maga elkerülhetetlenségében a rá adott válaszainkkal együtt. Néha éppen olyan bornírt, mint egy musical vagy operett: egyedül sírunk vagy másokkal táncolunk az élet színpadán és mániákusan ismételgetjük a refrént.

Ez már Leonard Bernsteinnek is eszébe jutott, aki az 1950-es években az akkor aktuális világégések nyomán Lilian Hellman librettójára írt a *Candide*-hoz zenét, noha az operettből

is kapizsgáltam, micsoda írózsenivel van dolgom. Voltaire nyelvezete közvetlen és tömör, mégis kifinomult, élvezetesen társalkodó. Nemhiába volt gyakorlott színpadi szerző, a dramaturgia megújítója, aki felpörgette a regényidőt és a színpadi jeleneteket.

Hálásak lehetnek a magyartanárok Aleksandar Popovskinak a *Candide* színre állításáért. A kötelező olvasmány sokkal fogyaszthatóbb színpadi változatában, itt nem kell tartani a naturalizmus brutalitásától, bár azért látjuk szart enni hősünket, Candide-ot. A fő- és címszereplő, Bordás Roland alakításában hús-vér alak, nyíltszívű figurájába bátran kapaszkodtam. Amíg ő a színpadon áll, addig nincs baj, benne tükröződhetnek saját érzéseim, addig jelen van a báj, a derű, a kedvesség, a hit. Márpedig ő végig a színpadon áll, enyhén elrajzolt karaktere végig hiteles. Nézői biztonságélményemet inkább a színészi játék, kevésbé a szöveg tudta megadni. A társulatból még kiemelendő a Candide-ot az utazásai során kísérő Pangloss mester nevetségesen okoskodó filozófusát szórakoztatón játszó Rácz József. Remek kettejük párosa.

A színpadi tálalás – a díszletek (Vanja Magic), a jelmezek (Mia Popovska), a videó (Denis Golenja) – látványosak és maiak, vagyis ismerősek. Pörögnek a szcénák, a regényt követve száguldunk Franciaországtól Eldorádón és a földrengés sújtotta Lisszabonon, valamint még számos helyszínen át Isztambulig. Ez az utóbbi jelenet gyrosozója talán a „legkiábrándítóbb” mind közül, mivel ezzel a „valósággal” találkozunk legközelebbről a saját valóságunkban is.

Semelyik jelenet nem untat, miközben párbeszédekből kell megértsem a regényben javarészt egyes szám 3. személyben elbeszélt történéseket. Érthető, jól követhető, amit nézek, ami David Jakovljević színpadi adaptációjának, Verebes Ernő és – a dramaturgként is fontos – Szabó Réka magyarításának köszönhető. A dalszövegek eggyel kevésbé vagányak és tréfásak, mint a párbeszédek, de zenével együtt (zeneszerző: Kovács Adrián) jól illeszkednek az előadás menetébe. A játékon és a párbeszédeken többször elmosolyodom, nevetgélek, jó látni, hogy gyakran nevet a sok fiatal néző is – egész osztályok lehetnek, akiket elhozott a tanáruk, megnézni a „kötelezőt”. Érdekes lenne beszélgetni velük: mit látnak, gondolnak – a látottakról, a világról.

Voltaire filozofikus műve egyszerű paradoxonokat állít föl láncban, és mindig az előző fejezet társadalmi helyzetének az ellentettjéből indulunk tovább. Valahogy úgy, mint *Az ember tragédiájá*ban. Viszont annak színenkénti „kezdődik-minden-elölről” végkicsengése a mai apokaliptikus háttér előtt nem is tűnik olyan rossz ajánlatnak.

a szerző irodalomtörténész, kritikus, tanár

nem lett modern klasszikus, két slágere maradt fenn: a nyitány, valamint a Kunigunda által énekelt *Glitter And Be Gay*. A Nemzeti előadása eleve ismert slágerekre épít, ezek blőd dallamai, sorai és megidézett hangulatuk segít abban, hogy a történet a megközelíthetőség szintjén maradjon. Voltaire szövege eleve az iróniából fakadó humorral hat és meghökkentően gyors, de az előadás is rendkívül tempós, mintha azoknak a 21. századi diákoknak az ingerbefogadó-képességéhez igazodna, akik most olvassák a kötelező olvasmányt és nézik meg a darabot.

A színészek színváltozásról színváltozásra állják a sarat, Bordás Roland, akárcsak a múlt évad végén bemutatott *Liliom* esetében, ezúttal is meggyőzött róla, hogy jelenlétével elvisz a hátán egy előadást, ha jó partnereket kap. A végén a szereplők Isztambulban gyrost falatoznak, én mégsem émelygek a csípős és tompa ízű összetevőktől. Lehet, hogy az énekes-táncos jelenetek könnyítették meg az epeműködést? A voltaire-i humor segített? A szöveg átdolgozója és a rendező (Aleksandar Popovski) mérte ki a kellő adagot a hozzávalókból? „A kert, a kert, a kert, a kert, a kert” – éneklik a színészek a finálében, és az igazat megvallva az elmúlt évtizedek során én magam is éppen erre a megoldásra jutottam az élet értelme kapcsán, és innen már nem is kívánok elmozdulni. Ki tudja, a lehetséges világok legjobbikában akár a *Candide* is a lehetséges előadások legjobbika lehet.

a szerző író

EZT IS NÉZZE MEG!

videóajánló az előadásról

ELŐADÁS-AJÁNLÓ

Csíksomlyói passió

Jézus története egy kifeszített pillanatba sűrítve

– A hit kérdése számtalan rendezésemben megjelent már a pályám kezdete óta, és Krisztus történetének színházi megfogalmazása is régóta foglalkoztatott – mondja a rendező. – A *Csíksomlyói passió* előadása sok forrásból épült fel. A 18. századi ferences iskoladrámák jelentik a mozaik egyik darabját. A mai nézőpontot Szőcs Géza *Passió* című szövegei adják. Használunk bibliai idézeteket is, és nagyon fontos a népdalok, a vallásos népi énekek világa. A hajdani, 18. századi csíksomlyói passiószövegeket tanítási céllal készítették a ferences atyák. De egy passiójáték ennél is többet jelent: a játszók és a nézők együtt élik át Krisztus szenvedéseit. Szőcs Géza soraiból a bibliai történetek szereplői és tanulságai a mából fogalmazódnak meg. A megváltásról a mai ember cinizmusával, iróniájával, értetlenségével beszélteti Szőcs a *Biblia* alakjait. Nagyon maiak ezek a kérdésfelvetések, amelyek izgalmasan feszülnek össze a régi korok emberének mély hitével.

– A színpadi időben az „itt és most" a keresztút – magyarázza Vidnyánszky Attila. – Innen rugaszkodunk el az időben, és villanásokra megidézzük Jézus életének több fontos momentumát.

Azt remélem, hogy a nézők egy végtelenbe kifeszített pillanat érzetét élhetik meg. És történik mindez a nagyszínpadra épített igen különleges díszletben, amely egyszerre pajta és templom, vagyis Jézus születésének helye és az Isten háza.

A színházi előadás – amely a Magyar Nemzeti Táncegyüttes és a Nemzeti Színház közös produkciója – szabadtéri produkcióként látható volt már Csíksomlyóban, a búcsú helyszínén, valamint Esztergomban a bazilika tövében, a debreceni Nagytemplom és a budapesti Szent István-bazilika előtt is.

Csíksomlyói passió

18. századi ferences iskoladrámák és Szőcs Géza Passió című műve alapján

Vándor – BERECZ ANDRÁS | Mária – TÓTH AUGUSZTA | Mária Magdolna – BARTA ÁGNES m. v. | Krisztus – BERETTYÁN NÁNDOR | Péter apostol – RÁTÓTI ZOLTÁN | Júdás apostol – RÁCZ JÓZSEF | Pilátus – OLT TAMÁS m. v. | Pilátus felesége – SZILÁGYI ÁGOTA | Annás főpap – SCHNELL ÁDÁM | Zsibárus – PALLAG MÁRTON / WINKLER TAMÁS ÁBEL | Jeruzsálemi – TÓTH LÁSZLÓ | Barabás – BORDÁS ROLAND | Tanítvány – BERETTYÁN SÁNDOR | Lázár – SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ m. v. | Pilátus fia – HEGEDÜS DONÁT DORIAN | Gyermek Jézus – SZŰCS BARNA

Közreműködik a Magyar Nemzeti Táncegyüttes

Díszlet: Székely László // Jelmez: Bianca Imelda Jeremias // Dramaturg: Szász Zsolt // Néprajzi szakértő, táncdramaturg: Zs. Vincze Zsuzsa

Koreográfus: ZSURÁFSZKY ZOLTÁN

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

december 20. – 17 óra
december 21. – 15 óra
Nagyszínpad

Tündöklő Jeromos

Az ördög közöttük – Tamási Áron örök és metsző igazsága

Jeromos, az ördöngős népámító, a politikai babérokra törő alak milliós üzletet lát abban, ha a székely falu népét pénzzel, ígéretekkel magához édesgetve remélt hatalmának tömegbázisává formálja. A minden irányból nyomorgatott, válságok és világégések árnyékában gyötrődő, megtépázott, esendő és gyarló székely közösség megkísértése nem jár sikerrel. „A becsület mellé kiharcoljuk a megélhető módot, mert ez jár nekünk Isten és ember előtt. De nem vagyunk mi koldusok, akiknek alamizsnát kell adni! Amivel csak holnapig lehet élni!" – mondja a falu lelkiismerete, Bajna Gábor fiatal gazda. Mert „nem veszett el bennünk a lélek!" és mert a legnagyobb vihar után is „örvendeni akar a szív és teremni a föld".

Ha Tamási Áron *Tündöklő Jeromos* című színpadi játéka kapcsán aktuálpolitikai utalásokra ismerne a néző, az elsősorban a 125 éve született szerzőnek köszönhető. Tévedés lenne azt hinni, hogy a közéletet bemocskoló hamis propaganda, a megosztó, az embereket egymás ellen uszító trükkök utólag kerültek volna be az 1936-ban egy erdélyi faluban játszódó történet előadásába.

– Nehéz, súlyos téma ez ebben a vajúdó világban, de olyan humorral fűszerezi Tamási a darabját, hősei még esendőségükben is olyan szerethetők, hogy valahogy meseivé válik minden. És ezt a „kedves szomorú-mókás falut elönti végre a reggeli fény – fogalmaz Márkó Eszter rendező. – Nem szerettem volna a székely sajátosságokat túlzottan hangsúlyozni, mert úgysem tudjuk azt a tájszólást megmutatni. Tamásinak mesés világa van, ami ma is szól hozzánk, nem szabad mindezt még egy mázzal bevonni. Tündöklő Jeromos esete manapság is ugyanígy történne. A székelykedés ezt a felismerést ásná alá".

Az ördög megjelenési formája mindig ahhoz a helyhez igazodik, ahol feltűnik. Mert hát ki találkozott személyesen az ördöggel? Inkább annyi tudható, hogy mindig más és más alakot ölt, és még a helyi szerelmi háromszögbe is beleavatkozik...

Tamási Áron

Tündöklő Jeromos

Tündöklő Jeromos – SCHNELL ÁDÁM | Sáska Mihály, korcsmáros – KRISTÁN ATTILA | Gáspár, a Sáska fia – KOVÁCS S. JÓZSEF | BajnaGábor – HERCZEGH PÉTER | Ágnes, leány – SIPOS ILKA | Ákos, legény – BORDÁS ROLAND | Bálint, legény – FEHÉR LÁSZLÓ | Lina, mindenesasszony – GÁL NATÁLIA | Gyula, asztalos – SŐTÉR ISTVÁN | Bella, varrónő – FORNOSI D. JÚLIA | Őrmester – SZILVÁSI SZILÁRD | Plébános – MADÁCSI ISTVÁN | Jegyző – FERENCI ATTILA | Kántor – VARGA JÓZSEF | Marci, az Ágnes apja – SZABÓ IMRE | Nőrincné, a Bálint anyja – OROSZ MELINDA | Elek, az Ákos apja – PALYOV ATTILA m. v. | Posztós asszonyok – VASS MAGDOLNA, OROSZ IBOLYA | Dobos – GEILER CSABA m. v. | Dénkó – FÜLÖP TAMÁS m. v. | Falusi – HECZEL JÁZMIN

Díszlet: Csíki Csaba // Jelmez: Cs. Kiss Zsuzsanna // Dramaturg: Kulcsár Edit // Zene: Lovas Gábor // Koreográfus: Darabos Péter

Rendező: MÁRKÓ ESZTER

Ezt is nézze meg!

videóajánló az előadásról

mikor? hol?

december 1., 2. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

Schnell Ádám, alul: Kovács S. József, Kristán Attila

Berettyán Sándor, Barta Ágnes

Bánk bán

Szerelem, házasság, féltékenység, hazaszeretet, politika – egy izgalmas klasszikus

– A *Bánk bán* zseniális alkotás. Katona József tudta, értette, érezte, hogy mi a színpadi hatás. Ahogyan Shakespeare, Katona sem csak filozofál. Ma is érvényes, magával ragadó, átélhető, végsőkig feszített konfliktusokból építi fel a drámát. Nagyon személyessé, zsigerből játszhatóvá tette a figurákat, akik a nézőből együttérzést, megvetést, szeretetet váltanak ki, akiknek a sorsával azonosulni tudnak, vagy éppen utasítják – fogalmaz Vidnyánszky Attila rendező.

Egy mű attól válik klasszikussá, azért nem hull ki az idő rostáján, mert minden korban élő és eleven alapanyagként alkalmas arra, hogy színre vivői az őket aktuálisan érintő nagy kérdéseket, dilemmákat vegyék górcső alá. A *Bánk bán* ilyen. Ám Katona mindezt nem didaktikusan teszi. A szerelem, a csábítás, a házasság, a féltékenység, a hazaszeretet, a hatalom, a politika megannyi szálából sző megrendítő történetet úgy, hogy Bánk bán életigazságának a drámáját és katarzisát állítja a középpontba.

– Amikor 2002-ben először rendeztem meg a *Bánk bán*t, az az érzet munkált bennem, hogy a világ változóban van. 2017-ben, amikor legutóbb színre állítottam, a képlet már így szólt: a világ gyökeresen és visszavonhatatlanul megváltozott. Mára újra felerősödött bennem a bizonytalanság érzése. Politikai, környezeti, gazdasági válságok követik egymást, világnézetek és hadseregek csapnak össze. Szorongás, félelem van bennünk. A jövőnk, a gyerekeink sorsa iránti aggodalom uralja a szívünket – mondja a rendező.

Többek között ezért döntöttem úgy, hogy a magyar színházi hagyománytól eltérően a *Bánk bán* főszerepeit ezúttal nem érett színészek alakítják, hanem a fiatalabb korosztály képviselői. Számukra a jelen alakulásának tétje mindennél fontosabb – még van bennük naivitás, lendület és hit, és még előtte állnak egy sor harcnak és kudarcnak, amely majd megkeményíti őket. Ők a legerősebbek és a legkiszolgáltatottabbak – magyarázza Vidnyánszky Attila, aki szerint nekünk, magyaroknak pedig megint újra kell gondolnunk ebben a világban a bennünket ezer éve feszítő kérdéseinket megosztottságról, széthúzásról, gyűlöletről, amit nemzedékek nemzedékekre örökítenek. Mi is történik most a világban? Velünk? Kinek az érdekét szolgálja mindez? Hogyan viszonyulhatnak az utánunk jövők, a fiatalok elődeik újra és újra teremtődő konfliktusaihoz?

Ezt is nézze meg!

videóajánló az előadásról

Katona József:

Bánk bán

Bánk bán – BERETTYÁN SÁNDOR | Gertrudis – SZILÁGYI ÁGOTA | Melinda – BARTA ÁGNES m. v. | Ottó – HERCZEGH PÉTER | Biberach, egy lézengő ritter – SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ m. v. | Bendeleiben Izidora, türingiai leány – MARTOS HANGA | II. Endre – BERETTYÁN NÁNDOR | Tiborc – KRISTÁN ATTILA | Petur – MÉSZÁROS MARTIN m. v. | Mikhál – RUBOLD ÖDÖN | Simon – TÓTH LÁSZLÓ | Myska – MADÁCSI ISTVÁN | Meráni urak – BORDÁS ROLAND, HORVÁTH MÁRK m. v. / WETTSTEIN MÁRK e. h. | Meráni hölgyek – IMELY DORKA m. v., SIKLÓSY NOÉMI m. v., KUNICS PETRA m. v. / | Királyi gyerekek nevelője – NAGY MARI, VARGA JÓZSEF, VIDA GÁBOR

Továbbá mint vendégek: Magyar urak – GÉMESI ZOLTÁN, HAJDU ÁDÁM, HORNYÁK ISTVÁN, LATABÁR ÖCSI, PALYOV ATTILA, TABA CSABA, VARGA PÉTER | Meráni hölgyek – BODOR-JOÓ RENÁTA, GULYÁS ANNA | Szövőnők – BALOGH EDINA, KISS IZABELLA, KOSINA MÓNIKA | Bánk bán kisfia – HEGEDÜS DONÁT DORIÁN | Gertrudis gyermekei – BOGNÁR HELÉNA, KALMÁR GERGŐ, MENYHÁRT BOGLÁRKA, SZENTKERESZTY CSONGOR, TÓTH TÍMEA MAJA

Jelmez: Berzsenyi Krisztina // Dramaturg: Verebes Ernő

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

december 14. – 15 óra | december 15. – 19 óra• Nagyszínpad

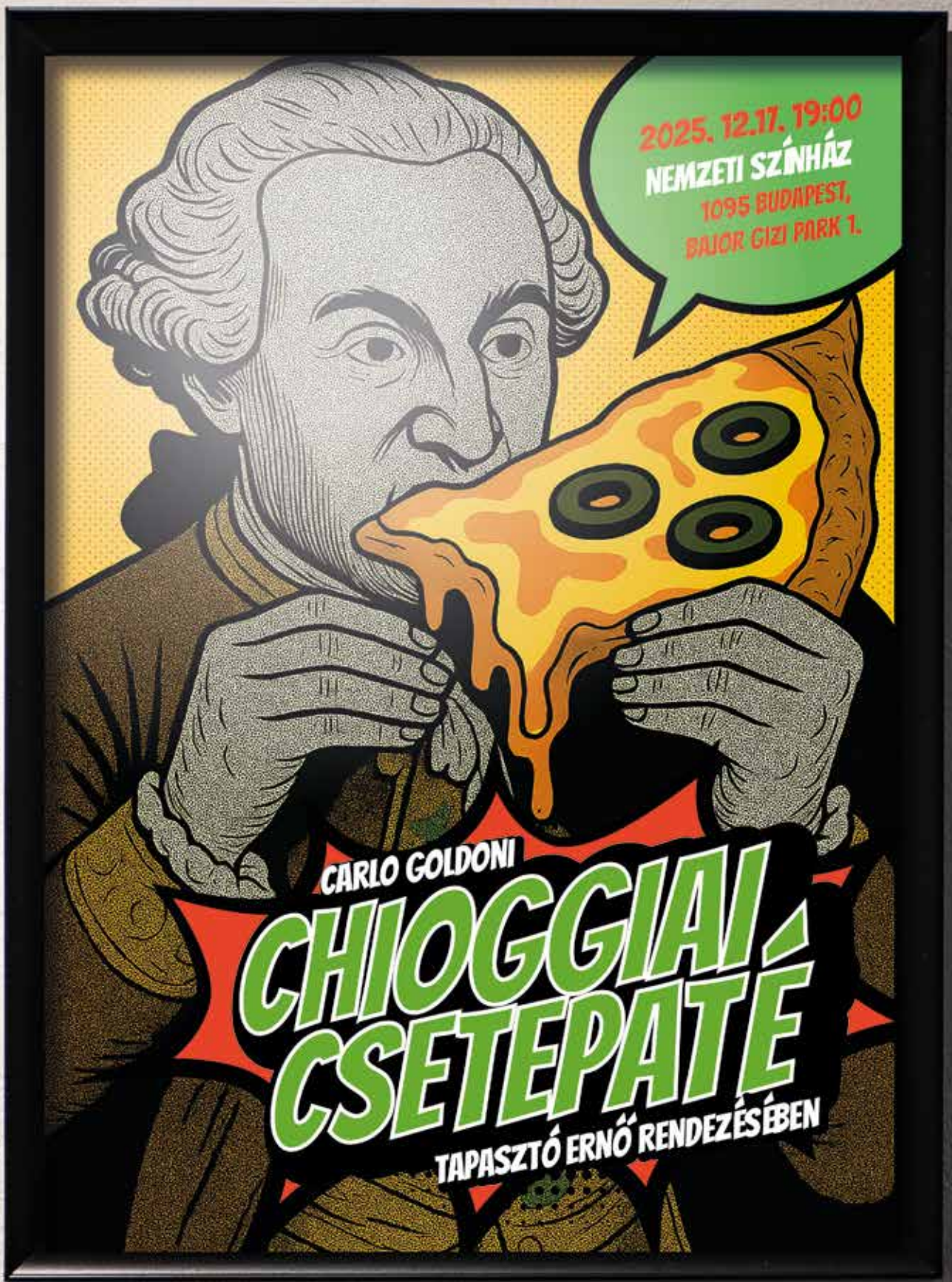

Ez előadás a Déryné Program keretein belül jött létre

Déryné program

Liliom

Molnár Ferenc klasszikusa a felnőni képtelenség drámája

Muskátné körhintájának kikiáltója Liliom, ez a semmirekellő, mindenkivel kacérkodó ifjú, aki az ártatlan cselédlánynak, Julikának is udvarol. Nem bánik jól a lánnyal, az mégis beleszeret, és amikor a Julika várandós lesz, Liliom könnyű úton próbál pénzhez jutni. A barátjával, Ficsúrral kiötlött tervük meghiúsul, Ficsúr elmenekül, Liliom pedig megöli magát. Liliomnak a túlvilágon kell számot vetnie életéről, ahonnan egy napra visszaengedik, hogy jóvá tegye bűneit.

– Molnár Ferenc drámája a felnőni képtelenségről szól. Aktualitása abban áll, hogy a húszas éveik végén járó fiatalok túlnyomó része ma is „felnőtt gyerekségben" él, nem képes felelősséget vállalni a tetteiért – mondja a darab rendezője, Fejes Szabolcs, a Színház- és Filmművészeti Egyetem rendezőszakos hallgatója. – Liliom körül mindenki halad, változik, fejlődik, ő azonban megmarad örök gyereknek, és még a túlvilágon sem nő be a feje lágya. Bár egyik bűnt halmozza a másikra, lelke mélyén mégis jó szándékú, szerethető figura. Julika is ezt a nagy gyereket szereti meg benne, de Liliom pont a gyereksége miatt nem tud apává válni. A *Liliom*ban az egész élet olyan, mint egy nagy körhinta, amely forog velünk, és nincs belőle kiszállás…

Molnár Ferenc *Liliom* című darabjának az ősbemutatója 1909-ben a Vígszínházban bukás volt. Aztán a mű elindult világhódító útjára, *Carousel* címmel amerikai musical is készült belőle. A *Liliom* sok tekintetben önéletrajzi ihletettségű, azután született meg, miután a szerző első felesége, Vészi Margit egy heves vita után közös lányukkal otthagyta az írót, és külföldre menekült. Molnár sokszor agresszívan bánt szerelmeivel, és a *Liliom* című művében mintha ez alól a durvaság alól kérne felmentést.

Molnár Ferenc

Liliom

Liliom – BORDÁS ROLAND | Juli – BATTAI LILI LUJZA | Mari – BUBIK RÉKA e. h. | Ficsúr – BERETTYÁN SÁNDOR | Hugó – MADÁCSI ISTVÁN | Muskátné – TÓTH AUGUSZTA | Lujza – SCHNEIDER BODZA | Hollunderné – NAGY MARI | A Hollunder fiú – BOGNÁR BENCE | Az esztergályos – KOVÁCS S. JÓZSEF | Fogalmazó – RUBOLD ÖDÖN | Öreg rendőr / Kapitány / Orvos – TÓTH LÁSZLÓ | Berkovics / 2. lovasrendőr / 2. detektív – SÉRA DÁNIEL | Első detektív / Budai rendőr – JUHÁSZ PÉTER | Első lovas rendőr – JAKAB K. TAMÁS

Jelmez: Wasilewski Laura // Díszlet: Fejes Szabolcs e. h. // Dramaturg: Szalánczi Ágota e. h. // Dramaturgiai tanácsadó: Szabó Réka // Zenei vezető: Kovács Adrián

Rendező: FEJES SZABOLCS e. h.

mikor? hol?

december 29. – 17 óra
december 30. – 15 óra
Gobbi Hilda Színpad

Bordás Roland, Battai Lili Lujza, Tóth Auguszta

EZT IS NÉZZE MEG!

információk, képek az előadásról

Olasz szalmakalap

Utánam a nászmenet! – egy esküvői nap komédiája

Az esküvője napján a párizsi aranyifjú, Fadinard lova véletlenül megeszi egy éppen házasságot törő asszony szalmakalapját. A hölgy és lovagja arra kényszerítik Fadinardot, hogy szerezze vissza a kalapot, mert a hölgy különben lebukik a megcsalt férj előtt. Egyetlen hasonló kalap van még Párizsban, azt mindenáron meg kell találni. Fadinard a mit sem sejtő násznéppel a sarkában kalapkeresőbe indul keresztül-kasul a városon…

Eugène Labiche (1815–1888) a maga korában az egyik legnépszerűbb és legtermékenyebb színpadi szerző volt. Száznál is több zenés bohózatot, komédiát, vígjátékot, úgy nevezett vaudeville-eket írt, amelyeket a legnevesebb francia színházakban játszottak. A Marc-Michellel közösen írt Olasz szalmakalapot 1851-ben mutatták be Párizsban, és állítólag a színház igazgatója akkora hülyeségnek tartotta, hogy el se ment a premierre. A darab kirobbanó siker lett, és nemcsak a szórakozni vágyó nézők tetszését vívta ki, hanem a kritikusok elismerését is, népszerűségét máig megőrizte.

– Az Olasz szalmakalap színtiszta színház – mondja Silviu Purcărete rendező. – Ebben a műben nincs túl nagy gondolatiság, viszont nagyon dinamikus, teátrális. Nincs mögötte bonyolult, összetett, kész filozófia, ez tiszta komédia. A komédia pedig az emberi vonások tanulmányozásának egyik módja. Az a bizonyos tükör pedig talán nem is görbe, amiben torznak látjuk magunkat, hanem olyan, ami kiemeli, felnagyítja az emberi furcsaságokat. De hát, ez a komédia…

A rendező Silviu Purcărete, akinek a munkásságát jól ismeri a magyar közönség, mindig meglep, elbűvöl és megrendít a művészetével. Az Olasz szalmakalap előtt két előadást is rendezett a Nemzeti Színházban (Ahogy tetszik, 2014; Meggyeskert, 2019), és több előadása aratott hatalmas sikert a Madách Nemzetközi Színházi Fesztiválon (Gulliver utazásai, 2016; Faust, 2017; Az ember tragédiája, 2021; A megesett hercegnő története, 2023).

Eugène Labiche – Marc-Michel

Olasz szalmakalap

Fadinard – HERCZEGH PÉTER | Nonancourt – TRILL ZSOLT | Beauperthuis – SZARVAS JÓZSEF | Vézinet – SCHNELL ÁDÁM | Tardiveau – VARGA JÓZSEF | Bobin – PALLAG MÁRTON | Émile Tavernier – KRISTÁN ATTILA | Félix – RÁCZ JÓZSEF | Achille de Rosalba – BODROGI GYULA / RÁTÓTI ZOLTÁN | Hélène – POLYÁK ANITA | Anaïs – KATONA KINGA | Champigny bárónő – SZŰCS NELLI | Clara, divatárusnő – SÖPTEI ANDREA | Virginie – SZILÁGYI ÁGOTA | Clotilde – SIPOS ILKA | Clown-díszítők – KRAUTER DÁVID RÓBERT, WINKLER TAMÁS ÁBEL

továbbá: zongorista, karmester: Beellus Csilla | násznép: Bangó Ernest e. h., Holló Patrik Albert e. h., Steeinhuis Raul e. h. | közreműködnek még az SZFE II. évfolyamos hallgatói.

Stella Adorján fordításának felhasználásával Silviu Purcărete szövegkönyvét románból fordította, dramaturg: Kulcsár Edit Ágota // Díszlet, jelmez: Dragoş Buhagiar // Zene: Vasile Şirli // Dalszöveg: Silviu Purcărete // A dalszövegeket fordította: André Ferenc // Korrepetitor: Bellus Csilla

Rendező: SILVIU PURCĂRETE

mikor? hol?

december 29. – 19 óra • Nagyszínpad
december 30. – 15 óra • Nagyszínpad

SZÍNHÁZTÖRTÉNET / ÉVFORDULÓ

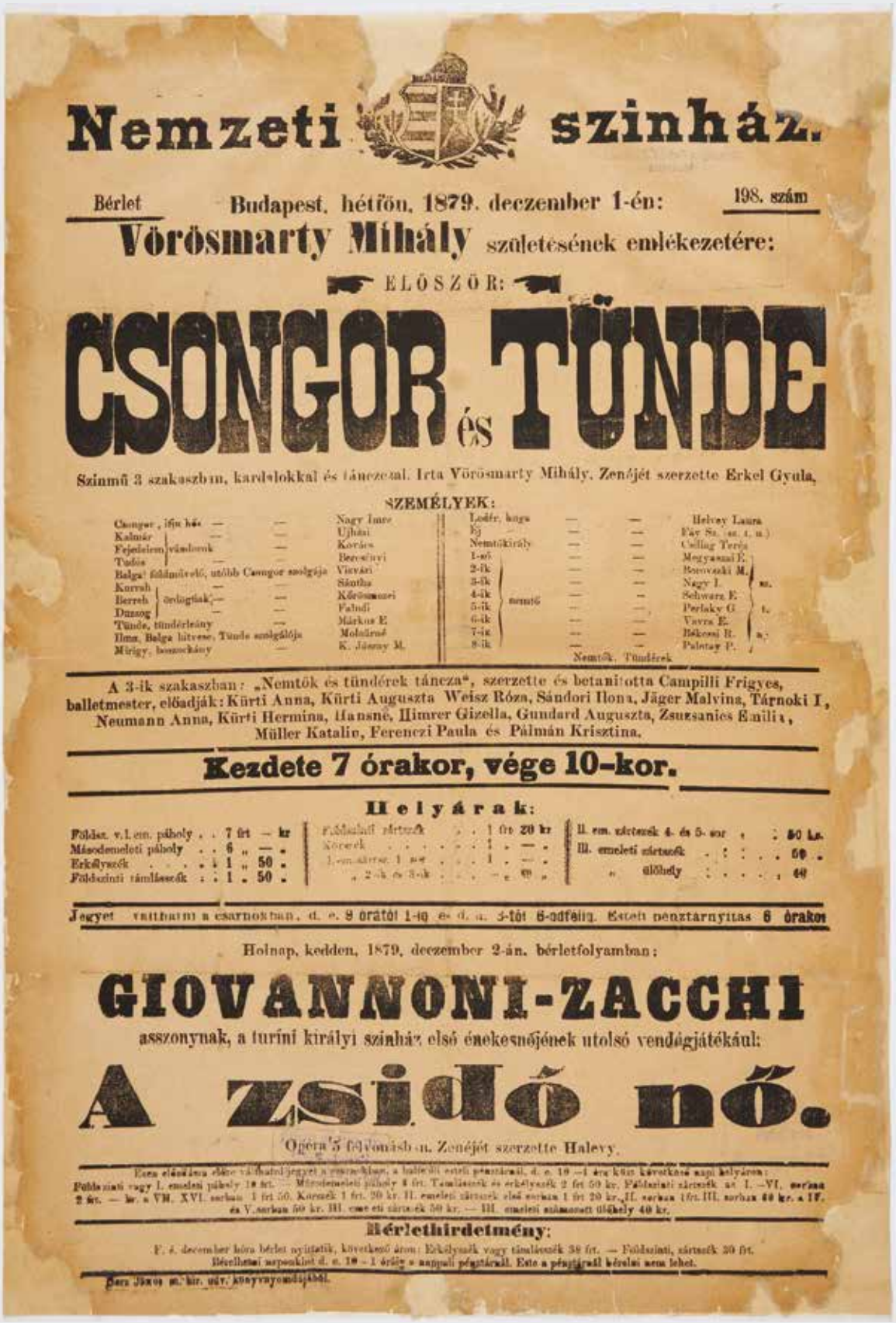

Nemzeti szinház.

Bérlet — Budapest, hétfőn, 1879. deczember 1-én: — 198. szám

Vörösmarty Mihály születésének emlékezetére:

ELŐSZÖR:

CSONGOR és TÜNDE

Szinmű 3 szakaszban, kardalokkal és tánczczal. Irta Vörösmarty Mihály. Zenéjét szerzette Erkel Gyula.

SZEMÉLYEK:

Csongor, ifju hős	—	—	Nagy Imre	Lodér, hága	—	—	Helvey Laura
Kalmár	—	—	Ujhási	Éj	—	—	Fáy Sz. (sz. t. n.)
Fejedelem (vándorok)		—	Kovács	Nemtőkirály	—	—	Csilling Teréz
Tudós	—		Berecsinyi	1-ső	—	—	Megyassai E.
Balga: földmivelő, utóbb Csongor szolgája			Vizvári	2-ik	—	—	Borovszki M.
Kurrah (szolgáik)	—	—	Sárdha	3-ik	—	—	Nagy I. (sz.)
Berreh	—	—	Kőrösmezei	4-ik (nemtő)	—	—	Schwarz E.
Dunzog	—	—	Faludi	5-ik	—	—	Perlaky G. (t.)
Tünde, tündérleány		—	Márkus E.	6-ik	—	—	Vavra E.
Ilma, Balga látvese, Tünde szolgálója			Molnárné	7-ik	—	—	Békessi R. (n.)
Mirigy, bozzochány		—	K. Jánszky M.	8-ik	—	—	Palotay P.

Nemtők, Tündérek

A 3-ik szakaszban: „Nemtők és tündérek tánczа", szerzette és betanitotta Campilli Frigyes, balletmester, előadják: Kürti Anna, Kürti Auguszta Weisz Róza, Sándori Ilona, Jäger Malvina, Tárnoki I., Neumann Anna, Kürti Hermina, Hansné, Himrer Gizella, Gundard Auguszta, Zsuzsanics Emilia, Müller Katalin, Ferenczi Paula és Pálmán Krisztina.

Kezdete 7 órakor, vége 10-kor.

Helyárak:

Földsz. v. I. em. páholy	7 frt — kr	Földszinti zártszék	1 frt 20 kr
Másodemeleti páholy	6 „ — „	Körszék	1 „ — „
Erkélyszék	1 „ 50 „	I. em. zártszék 1. sor	1 „ — „
Földszinti támlószék	1 „ 50 „	„ 2-ik és 3-ik	— „ 80 „
II. em. zártszék 4. és 5. sor	50 kr.		
III. emeleti zártszék	50 „		
„ ülőhely	40		

Jegyek vétathatnak a czárnokban, d. e. 9 órától 1-ig és d. u. 3-tól 6-odfélig. Esteli pénztárnyitás 6 órakor.

Holnap, kedden, 1879. deczember 2-án, bérletfolyamban:

GIOVANNONI-ZACCHI

asszonynak, a turini királyi szinház első énekesnőjének utolsó vendégjátékául:

A zsidó nő.

Opéra 5 felvonásban. Zenéjét szerzette Halevy.

Ezen előadásra előre váltatnak jegyek a czárnokban, a hétfői esteli pénztárnál, d. e. 10—1 óra közt következő napi helyárak: Földszinti vagy I. emeleti páholy 10 frt. — Másodemeleti páholy 8 frt. Támlószék és erkélyszék 2 frt 50 kr. Földszinti zártszék az I.—VI. sorban 2 frt. — kr. a VII. XVI. sorban 1 frt 50. Körszék 1 frt 50 kr. II. emeleti zártszék első sorban 1 frt 20 kr. II. sorban 1 frt. III. sorban 80 kr. a IV. és V. sorban 50 kr. III. emeleti zártszék 50 kr. — III. emeleti számozott ülőhely 40 kr.

Bérlethirdetmény:

F. é. december hóra bérlet nyittatik, következő árak: Erkélyszék vagy támlószék 30 frt. — Földszinti zártszék 30 frt. Bérlethez szponkint d. e. 10—1 órán a napjai pénztárnál. Este a pénztárnál bérlési szám lehet.

Barz János m. kir. udv. könyvnyomdájából.

„A kegyelet ünnepe és merész kísérlet" – 1879. december 1-én Paulay Ede igazgató szakítva az addigi hagyománnyal, nem Az áldozat című szomorújátékot tűzte műsorra Vörösmarty Mihály születésnapján, hanem ősbemutatót tartott: ekkor került színre először az 1830-ben született Csongor és Tünde.

Vörösmarty Mihály

(Kápolnásnyék, 1800. december 1. – Pest, 1855. november 19.)

Elszegényedett kisnemesi család sarja. A Perczel családnál volt nevelő, és reménytelenül beleszeretett Perczel Adélba (Etelkába). Ügyvédi vizsgát tett. 1825-ben jelent meg első nagy műve, a *Zalán futása.* A korszak jelentős folyóiratainak volt szerkesztője, 1830-tól a Magyar Tudós Társaság tagja, szerepet vállalt a reformkor politikai küzdelmeiben, kapcsolatban állt Széchenyivel, Kossuthtal, Wesselényivel.

Az 1830-as évektől szolgálta a magyar nyelvű színjátszást darabjaival: *A kincskeresők, Vérnász, A fátyol titkai, Marót bán, Czillei és a Hunyadiak.* Színikritikákat ír, az első magyar drámaelmélet *(Elméleti töredékek)* megalkotója. 1830-ban jelent meg a *Csongor és Tünde.* 1836-ban írta meg a *Szózat*ot. 1837-ben a Nemzeti Színházat *Árpád ébredése* című darabjával nyitották. Az 1848/49-es forradalom és szabadságharcban az első népképviseleti országgyűlés tagja. A kormánnyal tartott Debrecenbe, Szegedre és Aradra. Világos után bujdosott, majd jelentkezett a hatóságnál, de kegyelmet kapott. Családjával Nyéken anyagi gondok közt, betegeskedve élt. 1850-ben írta az *Előszó*t és a *Vén cigány*t. Megtépázott idegrendszerrel, lelkileg összetörve halt meg.

Ősbemutató a születésnapra

A 225 éve született Vörösmarty színházi kultusza – kegyeleti rutinból valódi ünnep

Az 1800. december elsején született Vörösmarty Mihály ezer szállal kötődött a Nemzeti Színházhoz. Eleinte halála napját, később születésnapját ünnepelte évtizedekig díszelőadással a Nemzeti. A kiüresedő alkalmak sorát 1879-ben Paulay Ede törte meg, aki a Csongor és Tünde ősbemutatójával tisztelgett a teátrum „házi szerzője" előtt a jeles napon.

Vörösmartyt ifjúságától fogva szenvedélyesen érdekelte a színház – mint játszó műhely, mint a társadalmi hatású intézmény, s persze mint színdarabjainak bemutatási lehetősége. A Nemzeti Szinházhoz pedig annak 1837-es felavatásától, megnyitásától kezdve akár még bensőségesnek is mondható viszony fűzte. Szorgalmazta a Nemzeti megszületését, drámaelméleti íróként, kritikusként vagy a Nemzeti drámabíráló bizottságának tagjaként értőn figyelt a bemutatókra, figyelemmel követte a színészek játékát, fejlődését, látta, kik azok, akik valóban a nemzeti színjátszás meghatározói lehetnek, hiszen érezniük és tudniuk kellett: ahol fellépnek, az a nemzeti identitás meghatározó intézménye.

A NEMZETI „HÁZI SZERZŐJE"

A Nemzeti pedig mindig örömmel fogadta Vörösmarty új műveit, teljesítve ezzel a költő eredeti szándékát: „az eredeti dráma a nemzeti színház lelke". Némi túlzással azt is lehetne mondani, hogy a költő a Nemzeti Szinház „házi szerzője" lett. A kor előadási rendjét és szokásait követték ezek a bemutatók, a művek ugyan nem lettek repertoárdarabok (a fajsúlyosabb előadásokat ritkán tudták csak játszani), majd „összeségükben" érnek el jelentős játszási számot, időről időre ünnepi előadásokként tűzik műsorra különleges hangulatú drámáit.

Ilyen alkalmakkor Vörösmarty művei a nemzeti érzelem, a nemzeti gondolkodás, a honszeretet példázataként rendkívül hatásosan és persze látványosan jelentek meg a színpadon. Elég utalnunk a megnyitó estre, 1837. augusztus 22-re, amikor a még nem teljesen kész épületet Vörösmarty erre az alkalomra írt prológjával, az *Árpád ébredése*vel avatták fel. A későbbiekben is fontos esemény volt a történelmi drámák – a *Marót bán,* a *Czillei és a Hunyadiak* – bemutatója. Érdekes módon a kevésbé jelentős, de nagyon hatásos *Az áldozat* című szomorújátéka ezeknél

Vörösmarty Mihály

Árpád ébredése

FIÚ: Apám, mi ház ez, melybe most megyünk?
APA: Ez a magyar játékszín, a legelső,
Mely Pesten épűlt sok küzdés után.
FIÚ: Magyar játékszin? Oh, apám, be szép!
Itt laknak úgy-e a sok hercegek,
És ahol sírni és nevetni kell?
És a szegények rongyos öltözetben?
Apám, oh, vígy be engem is; szeretnék
Már látni egy parányi herceget.
APA: Te többet is fogsz látni, mint csak azt.

*

ÖREG: Ifjú valék, midőn e ház falát
Épülni vártam, s bíztak mindenek.
Azóta elhagyott az ifjuság,
Hiú reményben mult el jobb korom,
S már a koporsó zárja útamat.
De áll a ház, im, s jobb időkre vár.

*

KÖLTŐ: S e ház, az élet zajló iskolája,
Ez annyi hő érzelmek temploma,
Csak kis valóság nagy remény után,
Virágbokor virágos kert helyett,
Zálog, jövendő fénylőbb birtokért.
És mégis annyi kínos év során,
Oly sok beteg vágy s csalt várás után
Birt létre jőni, kétlett sikerű
Még akkor is, midőn emelkedék.

*

ÁRPÁD (a költőhöz):
Sok, szép, jeles, nagy dolgokat mutattál,
Hová vezetsz most? Szólj, mi épület,
Mi büszke hajlék ez, mely parragán
És porba sűlyedt törpe társain
Díszes fejével túlemelkedik?
KÖLTŐ:
Ez a világ kicsinben, fejedelem.
Itt láthatod meg, amint volt, vagyon;
Amint csatában s békén, házi körben,
Vagy köz helyen, tréfák és gond között,
Erényben, bűnben él, hal és mozog.

Részletek a Pesti Magyar Színház (1840-től hivatalosan a Nemzeti Színház) 1837. augusztus 22-i megnyitójára készült ünnepi prológusból

jóval többször szerepelt a Nemzeti színpadán. Ezt a darabot vidéken is gyakorta elővették, a korabeli lapok szerint szívesen nézte a közönség Kassa, Arad, Pozsony, Kolozsvár színházaiban. Mi több, Vörösmarty temetése után néhány nappal ezzel az előadással búcsúzott tőle a Nemzeti Színház. De Vörösmarty jelen volt a színpadokon műfordításaival is, hiszen a gyakorta játszott Shakespeare-művek közül a *Julius Caesar*t, a *Lear király*t az ő fordításában adták elő.

A költő színháztörténeti jelentőségét így fogalmazta meg a naponta (!) megjelenő irodalmi orgánum, a Fővárosi Lapok 1870-ben: „Irodalmunk Vörösmarty első drámai műveinek színrehozatala óta nagy kiterjedést nyert, nyelvünk sokat csinosodott, de drámáink – a nyelv erejét tekintve – még ma sem versenyezhetnek az ő műveivel, s távolról sem érik utól jámbusainak erőteljes zengzetességét. Mindez oly érdem, melyet hálásan ismerhet el az utókor, s a nemzeti színház mindenesetre egyik szép kötelességét teljesiti, midőn e költő nagy érdemeiről koronként megemlékezik, s egy-egy művének színrehozatala által fölelevenítí Vörösmarty emlékezetét." Egy másik cikkben rá utalva ez volt olvasható: „…mert csak olyan nemzet kebelében támadnak új dicsők, mely tudja becsülni a régibb dicsőket".

KIÜRESEDŐ SZÍNHÁZI KULTUSZ

A Nemzeti Színház sajátságos kultuszeseményként Vörösmarty egyes műveit, főleg *Az áldozat*ot a költő halálozásának napján, vagy ahhoz közeli dátummal vette újra és újra műsorára, és így tettek a vidéki társulatok is. Ezek az előadások aztán évek múlásával kiüresedő kegyeleti gesztussá váltak, és a kritika egyre inkább azt tette szóvá, hogy kezdenek súlytalanná válni. 1869-ben már arról írnak az újságok, hogy annak az évnek az ünnepi előadásán üresen tátongott a Nemzeti nézőtere, s erre az sem szolgál mentségül, hogy pokolian rossz idő volt aznap a fővárosban. 1876-ban a Fővárosi Lapok kritikusa nem kímélte a tollát: *Az áldozat*ot adták, „de oly hiányos előadásban, mely után nincs joga a színháznak azt hangoztatni, hogy: íme, ezek a régiségek elavultak, senkinek sem kellenek. Rendezés, kiállítás, előadás – a legszelídebb kifejezéssel élve – távol volt attól, hogy ünnepi legyen". Máskor azt rótták fel, hogy szedett-vedett kosztümökben álltak színpadra a szereplők, 1877-ben Az áldozatban Zarán vezér nejének megtestesítőjéről ezt írták: „Jászai Mari asszony ábrázolta sok erővel, kifejezéssel. Csak a jelmeze ellen van kifogásunk. Az őskori magyar pogány asszonyt olyan waterproof esőköpenyben léptették színpadra, amilyent csak ilyen zimankós decemberi időben a Regentstreet lady-jein lehet látni."

Jókai lapjában, A Honban 1869-ben azt írták: érdemesebb lenne Vörösmarty születésnapján emlékezni a költőről valamely művének bemutatásával. *„Az igazgatóság abban a véleményben volt, hogy miután a költő halála óta elmúlt egy évtized, ma már inkább helyén van annak örömét ünnepelni meg, hogy a hazának Vörösmartyja született, és pedig oly időben, midőn buzdító, láng szavú költőkre nagy szükség volt, mint a halál gyászát eleveníteni föl évről évre az emberek emlékezetében. A műveit nemzetek általában költőiknek születési és nem halálnapját szokták megünnepelni."*

Eltelik egy újabb évtized, és elérkezik annak is az ideje, hogy *Az áldozat* helyét Vörösmarty másik műve foglalja el a Nemzeti Színház deszkáin.

„A KEGYELET ÜNNEPE ÉS MERÉSZ KÍSÉRLET"

A Nemzeti 1879. december 1-jén a szó szoros értelmében látványosan szakított az ünneplés hagyományos s már kiüresedett gyakorlatával. *„Éveken át mindig az egy* »Áldozat« *járta, melynek gyönyörű ugyan a nyelve, mesteri a verselése s érdekes a tartalma is, de annyira ismeretessé vált, hogy ismét megnézése utoljára alig volt már egyéb, mint áldozat"* – írta a Fővárosi Lapok szerzője.

Így lett egyszerre a költő születésnapján a *Csongor és Tünde* ősbemutatója egyszerre *„a kegyelet ünnepe és merész kísérlet"*.

A korabeli sajtó s főleg a színházba járó közönség meglepetéssel és érdeklődéssel fogadta a bemutató hírét. A Nemzeti Színházban már hosszú évek óta játszó és rendező, majd 1878-tól direktorként szolgáló Paulay Edétől tudatos tett volt, hogy Vörösmarty drámáját műsorra tűzi. Gondolt erre korábban is, de a feltételek – társulat, pénz, fiatal erők – nem voltak adottak. A bemutató előtti napon olvashatták az érdeklődők a Fővárosi Lapokban, hogy Paulay szerint mi tette végre lehetővé Vörösmarty drámájának színpadra állítását. Kezdett kialakulni egy jól összeszokott s a szó igazi értelmében vett társulat. A Csongort játszó Nagy Imre 30 éves, már nagy szerepekkel – többek között Hamlet és Rómeó – a háta mögött (s majd ő lesz pár év múlva az első Ádám a szintén Paulay által rendezett *Az ember tragédiájá*ban). A Tündét alakító Márkus Emília igazi kezdő a maga 19 évével (aki már Júliát eljátszotta a Nemzetiben!), hozzá képest a 27 esztendős Helvey Laura már idős, s mit szóljunk akkor a 29 éves, a Mirigyet fenomenálisan alakító Jászai Mariról. Balgát hatalmas sikerrel a 38 éves Vizvári Gyula alakította. Megvolt a kellő anyagi fedezet is az igényes látványossághoz nélkülözhetetlen díszletekre, jelmezekre, kellékekre, világításra, zenére.

Volt még valami, amit Paulay – nem is annyira diplomatikusan – fogalmazott meg az említett Fővárosi Lapokban a *Csongor és Tünde* bemutatása mellett érvelve: a Nemzetiben a sok történeti dráma után egymás után játszották a Shakespeare-darabokat, *„a hatvanas évek óta sorban látta közönségünk a* »Szentivánéji álmot«, *a* »Téli regét«, *a* »Vihart« *s megbarátkozott az oly színművekkel, melyekben tündérek, nemtők, jó és rossz szellemek vegyülnek az emberek cselekvényeibe"*. Ami azt igazolta Paulay szerint, hogy a nézőknek már elegük van a történeti darabokból, *„s minden inkább kellett a közönségnek, csak kardos, sarkantyús darab nem!"*

DICSÉRETEK ÉS BÍRÁLATOK

Az ősbemutatóról szóló cikkekben szinte minden írás kiemelte Vörösmarty „édes, bűvös költői" nyelvét. *„A Nemzeti Színház számára eleitől fogva itt valamennyi eredeti mű közt egy sincs, melyben a magyar nyelv fénye és gazdagsága úgy ragyogna, mint e tündérjátékban"* (Fővárosi Lapok), *„Elejétől végéig mélyérzésű, igaz költői szellem lengi át s magyarsága oly szép, oly erőteljes, hogy bámulattal tölt el, miként tudott egy költő, még ha azt a költőt Vörösmartynak nevezték is, négy évtizeddel előtt ily eredményeket érni el, az akkor még oly szegény magyar nyelvvel."* (Magyarország, Nagyvilág).

A kritikák sorra vették a színreállítás minden részletét, így azt is, hogy Paulay alaposan megrövidítette a darabot, az ötből három felvonást szerkesztett, jeleneteket vont össze, arra is kínosan vigyázott, hogy ne írjon bele a drámába. Mindössze két maga írta sort tett Balga szerepéhez, s ő maga jegyezte meg: *„E két sor az egyetlen hamis, hangnyelvünk e bűbájos zenéjében"*. A rövidítési eljárást dicsérték, mondván: mellőzte a *„dramaturgiai vörös plajbászt, kegyelettel"*. Péterffy még ezt a beavatkozást is keveselte: *„még sok oly szép gondolat maradt az átdolgozásban, mely olvasva nagyobb hatást kelt, mint a színpadon."* A Pesti Hírlap szerzője is rövidítést javasol még: *„Némely huzogatást is tanácsolnánk, így az Éj nagy magánbeszéde eltűrné itt-ott a piros iront."* Jókai lapja, A Hon viszont pont elégségesnek találta Paulay rövidítéseit, azaz a „kegyeletes, kíméletes eljárást", s főleg úgy, hogy az eredeti szöveghez nem is nyúlt.

Sorra került a sajtóban a szereplők értékelése is. Mindenkinek elismerik ugyan a teljesítményét, de éreztetik az egyenetlenséget a játékukban, ami talán a darab szokatlanságából, nyelvi kompozíciójának nehézségéből fakadt. Az Ellenőr szerzője szerint a Nagy Imre által alakított *„Csongor 'fejedelmi alak' volt; tisztán, szépen, érthetőleg beszélt; egy-egy mozzanatban a szív igazi hangján szólott; egészben véve azonban inkább bágyadt, mint ábrándos, inkább egyhangú, mint idealista volt"*. Ugyanígy ítélkezett Márkus Emiliáról (Tünde), *„aki ugyan kedves jelenség; szavalatában meg-megjelent a tiszta páthosz, de ő sem volt elég könnyed és eleven a tündérleány szerepéhez."*

Az Árpád ébredése kaposvári színészhallgatók előadásában 2013-ban a Nemzeti Színházban, Vidnyánszky Attila rendezésében

Igazából két szereplőt dicsérnek váltig. A Fővárosi Lapok szerzője a Mirigyet alakító Jászai Marit, aki *„valódi önmegtagadással tanusítá tiszteletét a nagy költő iránt, mert e szép asszony olyan rút vénasszonyt csinált magából, aminő csak egy csúf boszorkány lehet, de épp ez volt tőle szép”*. (Kapott is többször nyílt színi tapsot.) A másik a mindig hálás szerep Balgáé, s az Ellenőr írója szerint Vizvári Gyula *„a szerep shakespearei humorát teljes mértékben érvényre emelte”*. Az Éjt megjelenítő, éppen 14 (!) éves Fáy Szerénában a kritikus már valósággal Laborfalvi Róza utódját látta: *„A természet oly tömör és mégis hajlékony, máris szélesen folyó hanggal áldotta meg e fiatal színésznőt, hogy ha kiképezi, pár év múlva újra feltámad színpadunkon a Jókainé feledhetetlen, mély színezetű orgánuma.”* (Egyébként tényleg ő lett a tragikai szerepekben Laborfalvi méltó követője.)

A KORSZERŰTLENSÉG VÁDJA ELLENÉRE

A Havi Szemle szerkesztője nem volt elégedett magával a darabbal: *„A színpad az élet eszményített képe. De volt-e itt élet? Emberek mozogtak-e a nemzeti színpadon, vagy csak elvont allegóriái? (...) Két sóhajtozó lélek, igen lélek a szó szoros értelmében, jár-kel a színjátékban, akik keresik, megtalálják, elvesztik és újra megtalálják egymást, mindez édes, bűvös költői nyelven, a szavalás és hangszerek zenéje mellett előadva a XIX. század második felében, a realizmus korszakában csodálatos gondolat, bámulni való merészség, ha nem vakmerőség.”* Úgy véli, igazából ez gyermekelőadásra való produkció, s reméli is, hogy a serdületlen ifjúság megjelenik majd a nézőtéren s nekik tetszeni fog a darab és az előadás. Az Ellenőr című lap kritikusa igen szigorú, neki gondja magával a művel van, véleménye szerint *„a darab hatása nem volt minden pontban egyformán mély és megkapó. És ennek elsősorban maga a dráma az oka... a költő szeszélye, vagy mondjuk humora szabadon űzi játékát a történet személyeivel és az olvasó vagy néző közönséggel. E lazaság pedig nem szolgálhat a drámai hatás javára.”* Péterfy csattanósan intézi el dramaturgiai kifogásait: *„Kevés benne a drámai élet!”*

A kritikai hangok ellenére az előadás sikert aratott, a bemutatás minden elemében Paulayt igazolta, és újra élettel töltötte meg a kiüresedő Vörösmarty-kultuszt. A színészek s a közönség is érezte, hogy a *Csongor és Tünde* színrevitelével valami új, más történik a színházban. Joggal kérhette az egyik cikk szerzője: *„a* Csongor és Tünde *ne legyen ez egy ünnepi este darabja, hanem adni kell azt többször, örvendve, hogy színrehozatala valahára sikerült.”*

Praznovszky Mihály
irodalomtörténész,
a Petőfi Irodalmi Múzeum egykori főigazgatója

| Illusztrációk: OSZMI, Nemzeti Színház – Eöri Szabó Zsolt

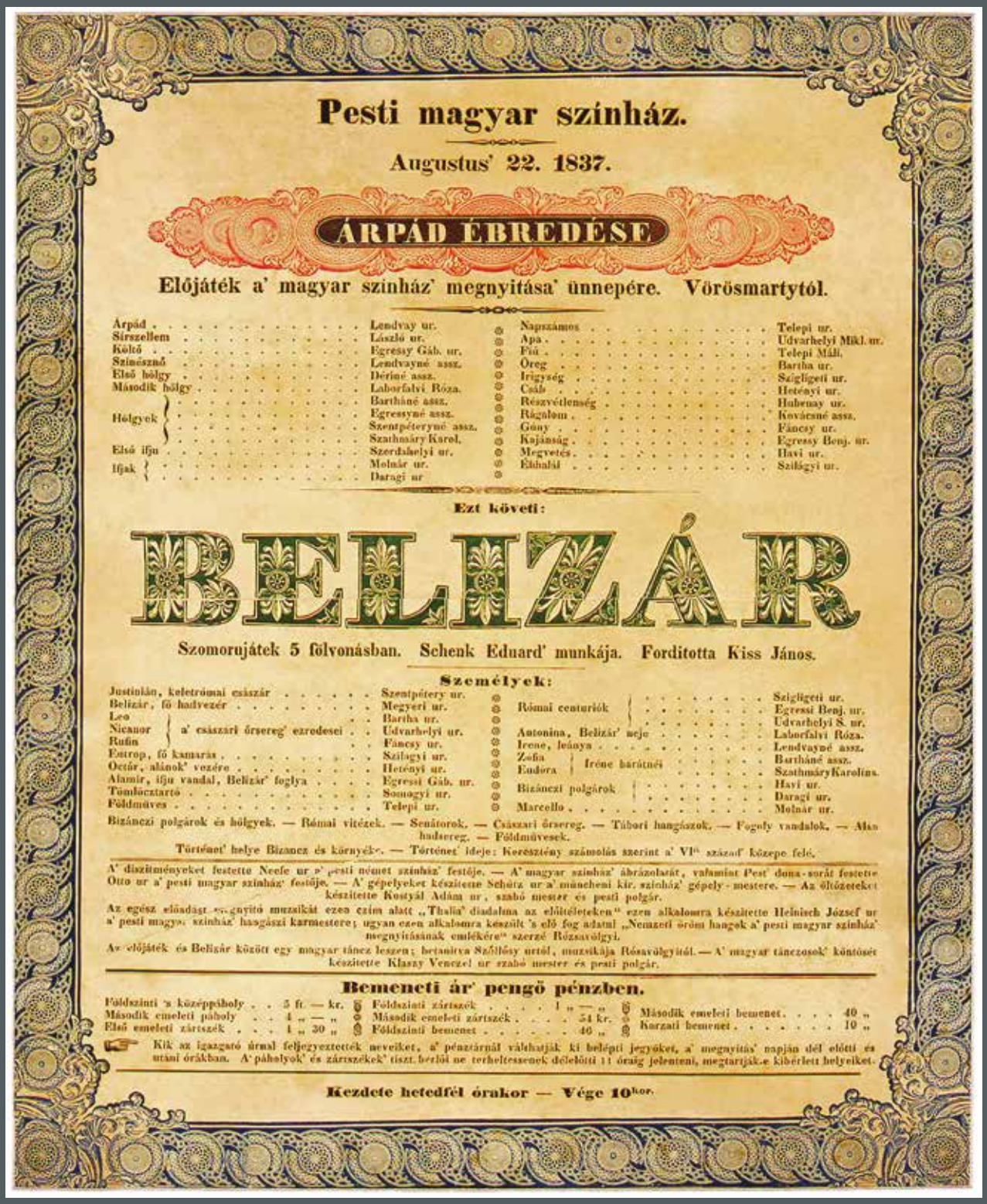

Pesti magyar színház.

Augustus' 22. 1837.

ÁRPÁD ÉBREDÉSE

Előjáték a' magyar szinház' megnyitása' ünnepére. Vörösmartytól.

Árpád	Lendvay ur.	Napszámos	Telepi ur.
Sírszellem	László ur.	Apa	Udvarhelyi Mikl. ur.
Költő	Egressy Gáb. ur.	Fiú	Telepi Máli.
Színésznő	Lendvayné assz.	Öreg	Bartha ur.
Első hölgy	Déríné assz.	Irigység	Szigligeti ur.
Második hölgy	Laborfalvi Róza.	Csáb	Hetényi ur.
Hölgyek	Bartháné assz.	Részvétlenség	Hubenay ur.
	Egressyné assz.	Rágalom	Kovácsné assz.
	Szentpéteryné assz.	Gőny	Fáncsy ur.
	Szathmáry Karol.	Kajánság	Egressy Benj. ur.
Első ifju	Szerdahelyi ur.	Megvetés	Havi ur.
Ifjak	Molnár ur.	Élhalál	Szilágyi ur.
	Daragi ur		

Ezt követi:

BELIZÁR

Szomorujáték 5 fölvonásban. Schenk Eduard' munkája. Forditotta Kiss János.

Személyek:

Justinián, keletrómai császár	Szentpétery ur.	Római centuriók	Szigligeti ur.
Belizár, fő hadvezér	Megyeri ur.		Egressi Benj. ur.
Leo	Bartha ur.		Udvarhelyi S. ur.
Nicanor (a' császári őrsereg' ezredesei)	Udvarhelyi ur.	Antonina, Belizár' neje	Laborfalvi Róza.
Rufin	Fáncsy ur.	Irene, leánya	Lendvayné assz.
Estrop, fő kamarás	Szilagyi ur.	Zofia (Irene barátnéi)	Bartháné assz.
Oestár, alinok' vezére	Hetényi ur.	Eudóra	SzathmáryKarolina.
Alamir, ifju vandal, Belizár' foglya	Egressi Gáb. ur.	Bizánczi polgárok	Havi ur.
Tömlöctartó	Sonnagyi ur.		Daragi ur.
Földmüves	Telepi ur.	Marcello	Molnár ur.

Bizánczi polgárok és hölgyek. — Római vitézek. — Senátorok. — Császári őrsereg. — Tábori hangászok. — Fogoly vandalok. — Alamhadsereg. — Földmüvesek.

Történet' helye Bizancz és környéke. — Történet' ideje: Keresztény számolás szerint a' VI^dik^ század' közepe felé.

A' diszitményeket festette Neefe ur a' pesti német szinház' festője. — A' magyar szinház' ábrázolatát, valamint Pest' duna-sorát festette Otto ur a' pesti magyar szinház' festője. — A' gépelyeket készitette Schütz ur a' münchenei kir. szinház' gépely-mestere. — Az öltözeteket készitette Kostyál Adám ur, szabó mester és pesti polgár.

Az egész előadást megnyitó muzsikát ezen czim alatt „Thalia' diadalma az előitéleteken" ezen alkalomra készitette Heinrich József ur a' pesti magyar szinház' hangászi karmestere; ugyan ezen alkalomra készült 's elő fog adatni „Nemzeti örömhangok a' pesti magyar szinház' megnyitásának emlékére" szerzé Rózsavölgyi.

Az előjáték és Belizár között egy magyar táncz leszen; betanitva Szöllösy urtól, muzsikája Rósavölgyitól. — A' magyar táncozosok' köntösét készitette Klaszy Venczel ur szabó mester és pesti polgár.

Bemeneti ár' pengő pénzben.

Földszinti 's középpáholy	5 ft. — kr.	Földszinti zártszék	1 „ — „	Második emeleti bemenet	40 „
Második emeleti páholy	4 „ — „	Második emeleti zártszék	54 kr.	Karzati bemenet	10 „
Első emeleti zártszék	1 „ 30 „	Földszinti bemenet	40 „		

☞ Kik az igazgató úrnál feljegyeztették neveiket, a' pénztárnál válthatják ki belépti jegyöket, a' megnyitás' napján dél előtti és utáni órákban. A' páholyok' és zártszékek' tiszt. bérlői ne terheltessenek délelőtti 11 óráig jelenteni, megtartják-e kibérelt helyeiket.

Kezdete hetedfél órakor — Vége 10^kor.^

A nagy nap színlapja. Az 1837. augusztus 22-i nyitóelőadás műsorának kiválasztása sem volt problémamentes. Elmaradt a drámapályázat, helyette egy alkalmi prológ – az Árpád ébredése – megírására és betanítására Vörösmarty Mihályt kérték föl. Hosszú gondolkodás és sűrű sajtótalálgatások után kerül a műsorba a Belizár.

A megnyitás körülményeiről Vörösmarty így írt az Athenaeum hasábjain: „Mészgödrök, homokbuckák kétfelől, elül vakolatlan tornác, egyenetlen, félig rakott út, benn asztalos, lakatos, színész, muzsikus egy rakáson; amazok csak alig tartóztatható fúróikkal és kalapácsaikkal, emezek papiros tekercseikkel próbán, mintegy a hely bírásáért vetekedve, mindnyájan sürgető munkában, az óra 11-re jár, s alig fél nap hátra, hogy a legelső pesti magyar színház megnyittassék. Eljött az idő, s a színház, mintegy a lehetetlenség dacára, megnyittatott."

FOTÓKIÁLLÍTÁS • TÖRŐCSIK 90

Éjjeli menedékhely, Brand, Galilei élete, Szarvassá változott fiú – ezek voltak a 90 éve született Törőcsik Mari négy évtizedes nemzetis pályafutásának utolsó előadásai. Színpadon, próbákon készültek **Eöri Szabó Zsolt** fotói az idős művészről, aki rendkívüli energiával, erővel és nyitottsággal dolgozott, amíg a betegség 2017-ben végleg le nem szólította a színpadról.

mikor? hol? Az előadások előtt és a szünetekben, a Nemzeti Színház első emeletén

Ecce Homo

Ecce Homo – Hamlet és Don Quijote, Don Juan és Faust a négy kanonikus evangélium tükrében címmel jelent meg Pálfi Ágnes új könyve a Napkút Kiadónál. A kötet tanulmányaiban a Nemzeti Színház Szcenárium folyóiratának szerkesztője a 16–17. század fordulóján született négy „mitologizálódott" dráma- és regényhőst a négy evangélista egymástól eltérő Jézus-képmásával veti egybe, illetve az evangéliumokhoz köthető asztrálmikus hagyomány szemszögéből elemzi.

Ünnepi előadás New Yorkban

Az '56 – Never Forget című irodalmi műsorral emlékeztek meg a Nemzeti Színház színművészei az 1956-os forradalomról az Egyesült Államokban. A Söptei Andrea, Tóth Auguszta, Schnell Ádám és Tóth László alkotta alkalmi társulat két helyszínen, a New York-i Magyar Házban és a Wallingfordi Magyar Református Egyház közössége előtt adta elő a magyar színészsorsokról szóló, Lukácsy György által összeállított produkciót. A turné a Liszt Intézet szakmai együttműködésével jött létre.

Szarvas József egri dikretor

2026. február 1-jétől öt évig Szarvas József vezeti az egri Gárdonyi Géza Színházat, aki a három igazgató ciklusát kitöltő Blaskó Balázst követi direktori székben. A Kossuth- és Jászai-díjas színművész 2002 óta volt a Nemzeti Színház társulatának tagja, kinevezése után így nyilatkozott: „Azok a fiatalemberek, akikkel együtt tudjuk majd ezt a munkát elvégezni, biztosítékok arra, hogy az általam irányított színházban nagy változást fognak észlelni. Fontosnak tartom, hogy a színház folyamatosan párbeszédben legyen a várossal, a közösségével, a közönségével." Pályázatot Szarvas Józseffel közösen jegyző Szabó Sebestyén László – aki korábban szintén nemzetis színművész volt – művészeti igazgatóként dolgozik majd Egerben.

Meghalt Helmut Stürmer

„Amikor új eladáson kezdek dolgozni, mindig vásárolok egy üres füzetet, és azt megtöltöm a vázlataimmal – az álmaimmal" – fogalmazott Helmut Stürmer, a 83 éves korában elhunyt jeles román díszlettervező. Stürmer honfitársának, Silviu Purcărete rendezőnek volt évtizedeken át az alkotótársa volt. Közös munkájuk volt a Nemzeti Színházban 2014-ben színre vitt *Ahogy tetszik* (2013) és a 2019-ben bemutatott *Meggyeskert*. A MITEM fesztiválon is láthatók voltak csodálatos terei, többek között a monumentális *Faust*ban. 2017-ben nagyszabású kiállítást rendezett számára a Nemzeti Színház *A képzelet terei* címmel – képünkön Helmut Stürmer a kiállításmegnyitón. *(A Nemzeti Magazin 2013/2014-es kilencedik számában olvasható a vele és róla készült riport Gondolat, tér, illúzió címmel.)*

PROGRAMAJÁNLÓ

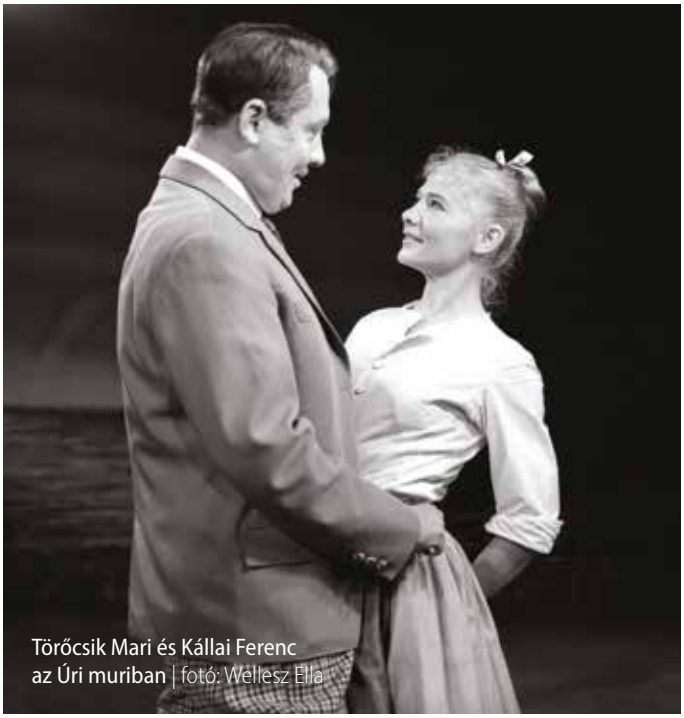

Törőcsik Mari és Kállai Ferenc az Úri muriban | fotó: Wellesz Ella

NOV. 23 | Törőcsik 90 – kiállításmegnyitó

SZEREPEK, KÉPEK » „Tudom-e úgy, ahogy csak én tudom" címmel nyílik kiállítás Törőcsik Mari négy nemzetis évtizedéről Szentendrén, ahol emlékestre is várják az érdeklődőket. A tárlat 2026. január végéig látogatható.

mikor? hol?

november 23. – 17 óra • Városháza Galéria, Szentendre

NOV. 30., DEC. 7., 14., 21. | Advent

CSALÁDI DÉLELŐTTÖK » A Nemzeti Színház négy adventi vasárnap délelőttjén koncertekkel, meseelőadásokkal, kézművesfoglalkozásokkal várja a kisgyerekes családokat. *(Részletek és regisztráció: nemzetiszinhaz.hu)*

mikor? hol?

november 30., december. 7., 14., 21. – 10 és 13 óra között
Nemzeti Színház – több helyszín

DEC. 4. | Berecz András estje

KŐKERTBEN LILIOM » Ezen az estén nem azt a nagy derék pompás aranyszőke Igazságot keressük, hanem azt a kopott, kicsi szürkét, kinek sokszor üres tarisznya a zászlaja, és a gyomra morog, nem a szája.

mikor? hol?

december 4. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

DEC. 18. | SZFE-előadás

REPÜLNI HÍV A MAGAS ÉG

Stílus- és helyzetgyakorlatok, paródiák – a másodévesek előadása a Deszka fesztiváltól Görgényüvegcsűrig sokfelé látható volt már.

mikor? hol?

december 18. – 18 óra • Kaszás Attila Terem

az előadás ingyenes, jegyek a szervezési osztályon és a jegypénztárban igényelhetők

DEC. 21., 29. | Hobo

TUDOD, HOGY NINCS BOCSÁNAT » „József Attila verseit úgy olvasom, mint a szent könyveket és néha, mintha a saját gondolataimat látnám leírva."

mikor? hol?

december 21. – 19 óra • Kaszás Attila Terem

AZ UTCAZENÉSZ » Hobo szórakoztató látlelete: jelenetek a magyar könnyűzene történetéből Kiss Zoltán közreműködésével.

mikor? hol?

december 29. – 19 óra • Kaszás Attila Terem

DEC. 28. | Fedák Sári

SZŰCS NELLI ESTJE » Fedák Sári volt „A" primadonna. Sztár Pesttől New Yorkig. Megjárta a siker csúcsait és a történelem poklát. Méltán ünnepelték, és méltatlanul félreállították.

mikor? hol?

december 28. – 19 óra • Bajor Gizi Szalon

Közönségtalálkozó

találkozás, beszélgetés a művészekkel, alkotókkal

Ázott hajában hét halott bogár ragyog

december 10. – az előadás után

Liliom

december 29. – az előadás után

Olasz szalmakalap

december 30. – az előadás után

Helyszín: a Nemzeti Színház első emeleti előcsarnoka

OSZMI & BGM • AZ ORSZÁGOS SZÍNHÁZTÖRTÉNETI MÚZEUM ÉS INTÉZET (OSZMI) ÉS A BAJOR GIZI SZÍNÉSZMÚZEUM (BGM) PROGRAMJAI

KIÁLLÍTÁSOK

a kiállítások szerdától vasárnapig 10–18 óra között látogathatók | BGM

TÖRŐCSIK MARI 90

FOTÓKIÁLLÍTÁS a kilencven esztendővel ezelőtt született Törőcsik Marira családjának hagyatékában fennmaradt ritkán vagy eddig még soha nem látott fényképekből és hatvan év színházi szerepeiből.

PETŐFI, SZÍNHÁZ

A VÁNDORSZÍNÉSZETTŐL A KŐSZÍNHÁZAKIG . Magyar nyelvű színjátszás Petőfi korában, 1823–1849.

KULISSZÁK KÖZÖTT

AZ ÁLLANDÓ KIÁLLÍTÁS a próbáktól a premierig a színházi alkotófolyamatot bemutatva vezeti végig a látogatót a magyar színháztörténet kiemelkedő pillanatain.

„SZÉP HÁZ NAGY PARK KÖZEPÉN…"

BEPILLANTÁS BAJOR GIZI OTTHONÁBA A művésztársadalom találkozóhelye, a bizarr gyilkosság/öngyilkosság helyszíne múzeum és kultikus zarándokhely.

PROGRAMOK

„PINCÉTŐL A PADLÁSIG"

VILLASÉTA Bajor Gizi egykori otthonában
december 5. – 19 óra | Belépő: 3900 Ft | BGM
Regisztráció szükséges: szebenyi.agnes@oszmi.hu

KI VOLTAM ÉN? KARÁDY!

EBBEN A ZENÉS MONODRÁMÁBAN egy különleges nő áll ma este Önök elé, aki rövid magyarországi élete során elképesztő magasságokba emelkedett, ugyanakkor megtapasztalta a legnagyobb mélységeket is. Karády Katalin szerepében Szemerédi Bernadett.
december 10. – 15 óra | Belépő: 1500 Ft | BGM

AASE-DÍJ 2025

A DÍJAZOTTAK KÖSZÖNTÉSE. A Gobbi Hilda kezdeményezésére 1987 óta évente két művésznek átadott Aase-díjat az „emlékezetes percek, pillanatok, szavak, mozdulatok főszereplői" kapják.
december 15. – 15 óra | A belépés ingyenes

FÉNYBŐL SZŐTT MESÉK

ÓVODÁSKORÚ GYEREKEK ÉS SZÜLEIK SZÁMÁRA kínál kellemes perceket Kecskés Karina színművész, drámapedagógus és Fehérváry Lilla előadóművész.
december 20. – 10 óra | Belépő: 1500 Ft | BGM

A múzeumi belépővel a Bajor Gizi Színészmúzeum állandó és időszaki tárlatai egyaránt megtekinthetők.
További információk és részletes program: www.oszmi.hu | facebook.com/oszmibp
OSZMI: 1013 Budapest, Krisztina krt. 57. | BGM: 1124 Budapest, Stromfeld Aurél út 16.

VÁLTSON BÉRLETET A 2025/2026-OS ÉVADRA IS!

Válasszon szabadbérleteink közül! Ön választhatja ki az előadást, a helyszínt, a helyet és az időpontot is!
Szabadbérleteinkben nagyszínpadi és stúdiószínpados előadásokat tetszése szerint választhat.

SZABADBÉRLETEK

A bérletek a Nemzeti Színház saját előadásaira használhatók fel, a szabad helyek függvényében két kategóriában.

FEDÁK SÁRI bérlet
(3 szabadjegyet tartalmaz, amely beváltható 3 különböző előadásra)

I. kategória (zsöllye és balkon 1. sor):	**9900 Ft**
II. kategória (balkon 2. sortól és karzat):	**7900 Ft**

TÖRŐCSIK MARI páros bérlet (2 fő részére)
(6 szabadjegyet tartalmaz, amely beváltható 3 különböző előadásra)

I. kategória (zsöllye és balkon 1. sor):	**18 900 Ft**
II. kategória (balkon 2. sortól és karzat):	**14 900 Ft**

DIÁK- ÉS PEDAGÓGUSBÉRLETEK

A bérletek a Nemzeti Színház saját előadásaira használhatók fel, a szabad helyek függvényében a II. kategóriában (balkon 2. sortól és karzat).
A diák- és pedagógusbérleteket kizárólag személyesen lehet megvásárolni, a kedvezményre jogosító igazolványok felmutatásával:

LATINOVITS ZOLTÁN diákbérlet
(3 szabadjegyet tartalmaz, amely beváltható 3 különböző előadásra)

II. kategória (balkon 2. sortól és karzat):	**6000 Ft**

MADÁCH IMRE pedagógus bérlet
(3 szabadjegyet tartalmaz, amely beváltható 3 különböző előadásra)

II. kategória (balkon 2. sortól és karzat):	**7000 Ft**

VÁLASZTHATÓ ELŐADÁSOK LISTÁJA

NAGYSZÍNPAD

Voltaire: **CANDIDE** • Vörösmarty Mihály –Szarka Tamás: **CSONGOR ÉS TÜNDE** (zenés változat) • **KARL MARX: A TŐKE** • Eugène Labiche – Marc-Michel: **OLASZ SZALMAKALAP** • Oscar Wilde: **SALOME** | Szarka Tamás: **ESTHAJNAL** • Vecsei H. Miklós és a QJÚB: **ÁZOTT HAJÁBAN HÉT HALOTT BOGÁR RAGYOG** • Mihail Bulgakov: **A MESTER ÉS MARGARITA** • **CSÍKSOMLYÓI PASSIÓ** • Molière: **DON JUAN** • Vörösmarty Mihály: **CSONGOR ÉS TÜNDE** (prózai változat) • Katona József: **BÁNK BÁN** • Gárdonyi Géza – Zalán Tibor: **EGRI CSILLAGOK** • Petőfi Sándor: **JÁNOS VITÉZ** • Kirill Fokin: **KING LEAR SHOW** • Sarkadi – Fábri – Nádasy – Zs. Vincze: **KÖRHINTA** • **TIZENHÁROM ALMAFA** • William Shakespeare: **RÓMEÓ ÉS JÚLIA**

STÚDIÓSZÍNPADOK

Eugène Ioseco: **HALDOKLIK A KIRÁLY** • Nichola McAluiffe: **A SZÍVEM KIRÁLYNŐJE** •Thorton Wilder: **A MI KIS VÁROSUNK** • A Magyar Népmese Háza: **TIZENKÉT VARJÚ, HALÁSZ JÓZSI** • Székely János: **CALIGULA HELYTARTÓJA** • Bertolt Brecht: **A KAUKÁZUSI KRÉTAKÖR** • Molnár Ferenc: **EGY, KETTŐ, HÁROM** – **AZ IBOLYA** • Szergej Medvegyev: **FODRÁSZNŐ** • Sík Sándor: **ISTVÁN KIRÁLY** • Tamási Áron: **TÜNDÖKLŐ JEROMOS** • Örkény István: **MACSKAJÁTÉK** • Szilágyi Andor: **LEÁNDER ÉS LENSZIROM** • Molnár Ferenc: **LILIOM** • Bertolt Brecht: **KURÁZSI MAMA ÉS GYERMEKEI** • Örkény István: **TÓTÉK** • Földes László Hobo: **TÚLÉLŐ TRALLALLA** • Földes László Hobo: **MEDVEVÁRA** • Nyikolaj Erdman: **AZ ÖNGYILKOS** • Gogol nyomán: **REVIZOR** • Hubay Miklós: **ŐK TUDJÁK, MI A SZERELEM** • Lukácsy György: **HAZATÉRÉS** • Földes László Hobo: **AZ UTCAZENÉSZ** • Petőfi Sándor: **A HELYSÉG KALAPÁCSA** • Anton Csehov: **EGYFELVONÁSOS KOMÉDIÁK** • Georg Büchner: **WOYZECK** • Földes László Hobo: **TUDOD, HOGY NINCS BOCSÁNAT** • Földes László Hobo: **HALJ MEG ÉS NAGY LESZEL** • Berecz András önálló estjei: **ISTEN BOLONDJA , TEREMTÉS, SÍP ÉS LANT, A NAGY VEREKEDÉS, MESE A MESÉRŐL, KŐKERTBEN LILIOM** • Szűcs Nelli önálló estje: **FEDÁK SÁRI** • **RZ65** (Rátóti Zoltán szólókoncertje az elmúlt tizenöt év dalaiból)

» Minden bérletünk úgynevezett szabadbérlet, amelyek közvetlen belépésre nem jogosítanak, a bérleteket minden esetben jegyre kell váltani. A bérletek a Nemzeti Színház saját előadásaira használhatók fel, a bérletre vonatkozó jegyár kategóriáktól függően, a szabad helyek függvényében.

» Bérletet nem váltunk vissza, a bérletre kiváltott jegyet csak az előadás elmaradása esetén váltjuk vissza. Bérleteink a 2025/26-os évadban, az évad utolsó előadásáig használhatók fel, készpénzre nem válthatók. A bérlet névre szól, de szabadon ajándékozható és átruházható.

» A bérletek jegyre váltásának módja:

Online: kattintson a QR-kódra:; vagy személyesen a Nemzeti Színház pénztárában. (cím, nyitvatartás az 5. oldalon)

HAVI MŰSOR

Kaszás Attila Terem	21	P	19:00	Repülni hív a magas ég	A Színház- és Filmművészeti Egyetem előadása
Kaszás Attila Terem	22	Szo	15:00	Repülni hív a magas ég	A Színház- és Filmművészeti Egyetem előadása
Gobbi Hilda Színpad	25	K	19:00	Macskajáték	Örkény István
Kaszás Attila Terem	25	K	19:00	Tudod, hogy nincs bocsánat	Földes László Hobo önálló estje
Kaszás Attila Terem	26	Sze	19:00	Egyfelvonásos komédiák	Anton Csehov
Nagyszínpad	28	P	19:00	Csongor és Tünde	Vörösmarty Mihály – Szarka Tamás I **PREMIER**
Nagyszínpad	29	Szo	19:00	Csongor és Tünde	Vörösmarty Mihály – Szarka Tamás
Gobbi Hilda Színpad	29	Szo	19:00	Tündöklő Jeromos	Tamási Áron
Nagyszínpad	30	Szo	15:00	Csongor és Tünde	Vörösmarty Mihály – Szarka Tamás
Gobbi Hilda Színpad	30	Szo	19:00	Tündöklő Jeromos	Tamási Áron
				DECEMBER	
Nagyszínpad	1	H	11:00	Csongor és Tünde	Vörösmarty Mihály – Szarka Tamás
Nagyszínpad	1	H	15:00	Csongor és Tünde	Vörösmarty Mihály – Szarka Tamás
Gobbi Hilda Színpad	1	H	19:00	Tündöklő Jeromos	Tamási Áron
Nagyszínpad	2	K	11:00	Csongor és Tünde	Vörösmarty Mihály – Szarka Tamás
Nagyszínpad	2	K	15:00	Csongor és Tünde	Vörösmarty Mihály – Szarka Tamás
Gobbi Hilda Színpad	2	K	19:00	Tündöklő Jeromos	Tamási Áron
Gobbi Hilda Színpad	4	Cs	19:00	Kőkertben liliom	Berecz András estje
Kaszás Attila Terem	4	Cs	19:00	Ők tudják, mi a szerelem	Hubay Miklós
Kaszás Attila Terem	5	P	19:00	Hobo: Túlélő trallalla	Földes László Hobo | **PREMIER**
Kaszás Attila Terem	6	Szo	11:00	Tizenkét varjú	Magyar Népmese Háza
Kaszás Attila Terem	6	Szo	14:00	Tizenkét varjú	Magyar Népmese Háza
Kaszás Attila Terem	6	Szo	19:00	Hobo: Túlélő trallalla	Földes László Hobo
Nagyszínpad	8	H	11:00	Csongor és Tünde	Vörösmarty Mihály – Szarka Tamás
Nagyszínpad	9	K	11:00	Csongor és Tünde	Vörösmarty Mihály – Szarka Tamás
Nagyszínpad	10	Sze	19:00	Ázott hajában hét halott...	Vecsei H. Miklós és a QJÚB I *** közönségtalálkozó**
Kaszás Attila Terem	10	Sze	19:00	~~Revizor~~ Ревизор	Gogol A revizor c. műve nyomán | **PREMIER**
Nagyszínpad	11	Cs	11:00	Ázott hajában hét halott bogár ragyog	Vecsei H. Miklós és a QJÚB
Gobbi Hilda Színpad	12	P	19:00	A király halódik	Eugène Ionesco | **PREMIER**

A *Tudod, hogy nincs bocsánat* 12, a *Bánk bán, Az öngyilkos*, a *Revizor* 14, a *Candide* 16 éven felülieknek ajánlott!
Kísérőrendezvényeinkről az **52–53.** oldalon tájékozódhatnak. | A műsorváltoztatás jogát a színház fenntartja

* a **ráhangolóra** az előadások kezdete előtt 45 perccel, a **közönségtalálkozóra** az előadások után várjuk az érdeklődőket!

2025. NOVEMBER – DECEMBER

Gobbi Hilda Színpad	13	Szo	19:00	**A király halódik**	Eugène Ionesco
Kaszás Attila Terem	13	Szo	19:00	**~~Revizor~~ Ревізор**	Gogol A revizor c. műve nyomán
Nagyszínpad	14	V	15:00	**Bánk bán**	Katona József
Nagyszínpad	15	H	19:00	**Bánk bán**	Katona József | angol felirattal
Nagyszínpad	17	Sze	15:00	**Jáno vitéz**	Petőfi Sándor
Gobbi Hilda Színpad	17	Sze	19:00	**Chioggai csetepaté**	Carlo Goldoni | A Déryné Társulat vendégjátéka
Gobbi Hilda Színpad	18	Cs	19:00	**István király**	Sík Sándor
Kaszás Attila Terem	18	Cs	18:00	**Repülni hív a magas ég**	A Színház- és Filmművészeti Egyetem előadása
Nagyszínpad	19	P	19:00	**Csíksomlyói passió**	18. századi ferences iskoladrámák és Szőcs Géza Passió című műve alapján
Nagyszínpad	20	Szo	17:00	**Csíksomlyói passió**	18. századi ferences iskoladrámák és Szőcs Géza Passió című műve alapján
Kaszás Attila Terem	20	Szo	19:00	**Az öngyilkos**	Nyikolaj Erdman
Nagyszínpad	21	V	15:00	**Csíksomlyói passió**	18. századi ferences iskoladrámák és Szőcs Géza Passió című műve alapján
Kaszás Attila Terem	21	V	19:00	**Tudod, hogy nincs bocsánat**	Földes László Hobo önálló estje
Nagyszínpad	27	Szo	19:00	**Candide**	Voltaire regénye nyomán írta: David Jakovljević
Gobbi Hilda Színpad	27	Szo	15:00	**Macskajáték**	Örkény István
Kaszás Attila Terem	27	Szo	11:00	**Tizenkét varjú**	Magyar Népmese Háza
Kaszás Attila Terem	27	Szo	14:00	**Tizenkét varjú**	Magyar Népmese Háza
Nagyszínpad	28	V	15:00	**Candide**	Voltaire regénye nyomán írta: David Jakovljević
Kaszás Attila Terem	28	V	11:00	**Halázs Józsi**	Magyar Népmese Háza
Kaszás Attila Terem	28	V	14:00	**Halázs Józsi**	Magyar Népmese Háza
Bajor Gizi Szalon	28	V	16:00	**Fedák Sári**	Szűcs Nelli önálló estje
Nagyszínpad	29	H	19:00	**Olasz szalmakalap**	Eugène Labiche – Marc-Michel
Gobbi Hilda Színpad	29	H	17:00	**Liliom**	Molnár Ferenc
Kaszás Attila Terem	29	H	19:00	**Hobo: Az utcazenész**	Földes László Hobo
Nagyszínpad	30	K	15:00	**Olasz szalmakalap**	Eugène Labiche – Marc-Michel I *** közönségtalálkozó**
Gobbi Hilda Színpad	30	K	15:00	**Liliom**	Molnár Ferenc I *** közönségtalálkozó**
Kaszás Attila Terem	30	K	19:00	**~~Revizor~~ Ревізор**	Gogol A revizor c. műve nyomán

VÁSÁROLJON ONLINE SZÍNHÁZJEGYET A NEMZETI SZÍNHÁZ ELŐADÁSAIRA!

Szcenárium

a Nemzeti Színház művészeti folyóirata • 2025. november–december, XIII. évf., 5. szám

Fókuszban: A szövegtől a színpadig – színház a változó időben

A Tokaji Írótábor idei tematikáját, az irodalom és a különböző művészeti ágak szerves kapcsolatának kérdéskörét Szász Zsolt, a Szcenárium felelős szerkesztője javasolta. Moderátorként ő vezette azt a kerekasztal-beszélgetést, amelyen a budapesti Nemzeti Színházat két dramaturgja, Verebes Ernő és Kozma András alkotói nézőpontból avatva be az írótábor résztvevőit az irodalmi művek színpadi adaptációjának kortárs gyakorlatába. Hasonló nézőpontot képvisel a Szabó K. István rendezői naplójából közzétett részlet, amelyben Samuel Beckett Godot-ra várva című drámájának Csokonai Színházban bemutatott színrevitelét idézi fel.

„Egyetlen társadalom sem volt képes eltörölni az emberi szomorúságot, egyetlen politikai rendszer sem tud megszabadítani minket az élet fájdalmától, a halálfélelmünktől, az abszolútum iránti szomjúságunktól. Az emberi lét irányítja a társadalmi létet, nem pedig fordítva. [...] A realizmus nem éri el a valóságot. Összezsugorítja, elgyengíti, meghamisítja azt; nem veszi figyelembe alapvető igazságainkat és alapvető megszállottságainkat: a szeretetet, a halált, a döbbenetet. Az embert egy redukált és elidegenedett perspektívában mutatja be. Az igazság álmainkban, a képzeletben van." *(Eugène Ionesco)*

„A *Haldoklik a király* a középkori haláltáncoktól eltekintve a világirodalom egyetlen olyan drámája, amely a meghalásról szól; [...] színpadi ideje annyi, amennyit egy ember haláltusája igénybe vesz [...]. [Béranger] annyira király, mint mi valamenynyien, elsők és utolsók saját életünk trónján, s mindannyiunkkal egy egész birodalom száll a sírba. A haldoklónak és emberi környezetének kapcsolatai több más kedvelt Ionesco-témát is érintenek, a hatalom természetrajzától az egymás iránti érzéketlenségig... " *(Szántó Judit)*

„Vajon milyen hatása volt a 2023-as ISTA-nak a magyar színházi kultúrára? A terület iránt elhivatottak céljaik szempontjából két csoportra oszthatók. Az egyik csoport célja kézenfekvő: korábban feltáratlan ismeretek gyűjtése, megfigyelése, összehasonlítása és elemzése, azaz a rendszeralkotás vágya. A másik csoport tagjai viszont arra vágynak, hogy megmerítkezzenek az ősi varázslatban, visszajussanak az elveszített egységélményhez." *(Pintér Németh Géza)*

TARTALOM | „A több évtizedes késés behozhatatlannak bizonyult" – **Kiss Ádám László** tanulmánya Ionesco műveinek 1959 és 1989 közötti magyarországi fogadtatásáról • Felvilágosodás vagy világvége? –David Jakovljević Candide-átiratáról: **Szabó Réka, L. Simon László, Smid Róbert, Szász Zsolt, Erős Kinga • Kozma András** írása Anatolij Vasziljev „szent színházáról" Élet az Anasztászisz után – **Pintér Németh Géza** összeállítása a Magyarországon zajlott 17. ISTA utóéletéről • Pogány és keresztény motívumok a Halász Józsi című székely népmesében – **Orosz-Bogdán Noémi**, **Winkler Tamás Ábel** • „Semmi bizalmam sincs a darabjaimhoz" – **Balázs Géza** tanulmánya a színműíró Jókairól

„Jókai a drámában egy honfoglaláskori (9–10. századi) nyelvet kívánt érzékeltetni. [...] A nyelvi archaizáló történetmesélés a későbbiekben is felbukkan a magyar irodalomban (és rendszerint mindig vitát is vált ki), gondoljunk Gárdonyi Géza, Kodolányi János, Móricz Zsigmond történeti tárgyú regényeire." *(Balázs Géza)*

„Popovski, a *Candide* rendezője a próbák elején azt mondta: valami olyasmit kellene látványban hozni, mint az animációs sci-fi témájú szituációs komédiák, amelyek egyszerre nevettetnek és mélyfilozófiai témákat tárgyalnak. És valamilyen szinten fel kell venni a harcot azzal a formával is, amit a Netflix vagy az HBO produkál. Meg kell keresni a színpadon azt a formát, azt a dinamizmust, amit ezek az animációk tudnak." *(Szabó Réka)*

Tájékoztatás a Szcenárium lapszámokhoz való hozzájutásról: +36 1 476 68 76 | a Szcenárium a neten: www.nemzetiszinhaz.hu/magazin/folyoirat

szcenárium

A Nemzeti Színház művészeti folyóirata

NEMZETI SZÍNHÁZ

A NEMZET SZÍNHÁZA

VÁRJA KEDVES NÉZŐINKET A NEMZETI SZÍNHÁZ AJÁNDÉKBOLTJA,

A CSORTOS GYULA AJÁNDÉKTÁR!

NYITVATARTÁS

A Csortos Gyula Ajándéktár már fél órával az előadás megkezdése előtt várja az érdeklődőket a Nemzeti Színház főbejárati szintjén.

ORIGO NEMZETI szcenárium MITEM

nemzetiszinhaz.hu / nemzetiszinhaz

A Nemzeti Magazin
az interneten:
www.nemzetiszinhaz.hu

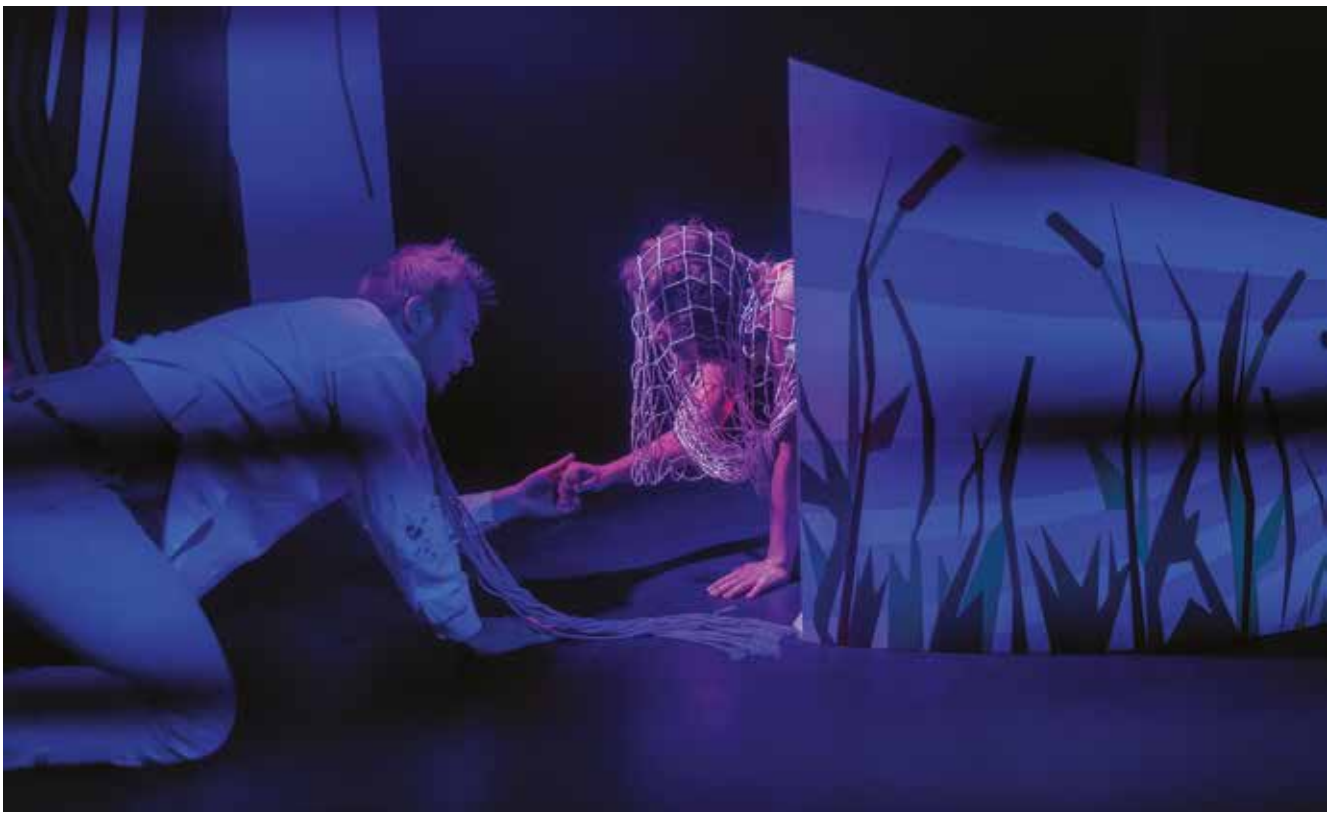

Jelenet a Halász Józsi című mesejátékból | fotó: Eöri Szabó Zsolt

PREMIEREK | Vörösmarty Mihály – Szarka Tamás: **CSONGOR ÉS TÜNDE** | Földes László Hobo: **TÚLÉLŐ TRALLALA** | Eugène Ionesco: **A KIRÁLY HALÓDIK** | Gogol nyomán: **REVIZOR PEBI3OP**

DECEMBERI ELŐADÁSOK | Tamási: **TÜNDÖKLŐ JEROMOS** | Berecz András önálló estje: **KŐKERTBEN LILIOM** | Magyar Népmese Háza: **HALÁSZ JÓZSI, TIZENKÉT VARJÚ** | Vecsei H. Miklós és a QJÚB: **ÁZOTT HAJÁBAN HÉT HALOTT BOGÁR RAGYOG** | Katona: **BÁNK BÁN** | Petőfi: **JÁNOS VITÉZ** | Sík Sándor: **ISTVÁN KIRÁLY** | 18. századi ferences iskoladrámák és Szőcs Géza Passió című műve alapján: **CSÍKSOMLYÓI PASSIÓ** | Nyikolaj Erdman: **AZ ÖNGYILKOS** | Hobo: **TUDOD, HOGY NINCS BOCSÁNAT** | Voltaire – David Jakovljević: **CANDIDE VAGY A RADIKÁLIS OPTIMIZMUS** | Örkény: **MACSKAJÁTÉK** | Szűcs Nelli önálló estje: **FEDÁK SÁRI** | Labiche – Marc-Michel: **OLASZ SZALMAKALAP** | Molnár: **LILIOM** | Hobo: **AZ UTCAZENÉSZ**

NEMZETI SZÍNHÁZ
1837